

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Jaarplan 2021

Inspectie SZW

Jaarplan 2021

Inspectie SZW

Wat de **ontwikkelingen** ook zijn, bij al haar **activiteiten** zet de Inspectie het maatschappelijk effect voorop: **eerlijk, gezond en veilig werk** en **bestaanszekerheid** voor iedereen.

Voorwoord

Hoe het jaar 2021 eruit gaat zien is in veel opzichten onbekend. Op het moment dat we dit jaarplan afronden, zitten we midden in de tweede coronagolf en leiden de overheidsmaatregelen om het virus in te dammen tot een 'gedeeltelijke lockdown'.

Wat we wel weten, is dat het virus ingrijpende gevolgen heeft voor de arbeidsmarkt en daarmee voor het werkt terrein en de werkwijze van de Inspectie SZW. We zien risico's op besmetting tijdens het werk en op overbelasting in sectoren waar de druk toeneemt. Ook zijn er nieuwe risico's door thuiswerken, zoals verstoring van de balans tussen werk en privé. Daarnaast zien we een terugval in inkomen en een grotere afhankelijkheid van voorzieningen. Om hierop adequaat te reageren, hebben we deze zomer onze jaarplanning bijgesteld. De ontwikkelingen zullen ook in 2021 en in de jaren daarna van invloed blijven.

De uitbraak van COVID-19 heeft ontwikkelingen zichtbaarder gemaakt, die ons eigenlijk al bekend waren, maar waarvan we als maatschappij nog konden weggijken. Al eerder signaleerden we dat ontwikkelingen op de arbeidsmarkt leiden tot een stapeling van arbeidsrisico's. Vooral bij werkenden die laagbetaald werk verrichten, op flexibele basis. Zij lopen ook meer risico op arbeidsongeschiktheid of instroom in de Werkloosheidswet (WW) of de bijstand. Zeker als het economisch minder gaat, zoals nu het geval is. We zien dat deze groep extra getroffen wordt door de gevolgen van corona. Een groep die daarbij extra opvalt zijn de arbeidsmigranten. Een deel van onze economie wordt steeds afhankelijker van deze werknemers, die soms onderbetaald worden, lang werken en slechte huisvesting hebben. In 2021

inspecteren we daarom extra, vooral in sectoren waar veel arbeidsmigranten werken. Ook intensiveren we de samenwerking met andere overheden.

Weten wat er speelt en gaat spelen is belangrijk. Daarom investeren we ook in 2021 in onze kennisopbouw. De Nalevingsmonitor Eerlijk Werk geeft inzicht in nalevingsmotieven en de aard en omvang van problemen zoals onderbetaling, arbeidsuitbuiting en illegale tewerkstelling. Onder de noemer 'informatiegestuurd werken' ontwikkelen we andere manieren om informatie te verzamelen. We analyseren meldingen en data en praten ook met werknemers, die soms drempels ervaren om melding te doen van misstanden.

Weten is één maar het vertellen is twee. Uitleggen wat we zien en indien nodig aan de bel trekken. Af en toe zien we problemen die we niet direct kunnen oplossen met onze bevoegdheden. Dan signaleren we dat, en roepen we anderen op om hun verantwoordelijkheid te nemen. In 2021 brengen we de Staat van gezond werken uit. Ook brengen we net als voorgaande jaren een signaleringsbrief over fraudefenomenen in de sociale zekerheid uit.

Als toezichthouder stappen we in de auto om te inspecteren als we denken dat dat nodig is. Maar soms levert het investeren in veiligheid meer op dan het opleggen van een boete. De onlangs geïntroduceerde gedifferentieerde aanpak van ongevalsonderzoek is hier een voorbeeld van. Bij ongevallen waarbij het slachtoffer licht letsel oploopt, kunnen onze inspecteurs besluiten om de werkgever zelf een verbeterplan op te laten stellen. Dat is goed voor de veiligheid van de medewerkers. Deze aanpak ontwikkelen we volgend jaar door.

Een veilige werkomgeving blijft een aandachtspunt. Nog steeds hebben veel werkgevers hun risico's nog niet goed genoeg in kaart in de Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E). Door corona wordt dat nog belangrijker. Voor de gezondheid van werknemers maar ook om oneerlijke concurrentie tegen te gaan. Want wat als je concurrent zich niet aan de regels houdt en jij wel?

Los van nieuwe ontwikkelingen houden we onverminderd aandacht voor de hoofdrisico's die we in ons Meerjarenplan hebben benoemd, zoals de blootstelling aan gevaarlijke stoffen, werkdruk en arbeidsdiscriminatie, arbeidsongevallen, druk op eerlijk werk. De impact van corona geeft een extra lading aan die risico's, die we verwerken in onze programma's. We richten onze organisatie zo in dat we een goede balans hebben tussen actief en responsief werk; actief naar sectoren waar de risico's het grootst zijn waarbij we ook klaar staan om adequaat te handelen naar aanleiding van meldingen of de actualiteit. Als dat nodig is, stellen we onze plannen ook in 2021 bij. Maar de rode draad blijft gelijk: inzet op gezond, veilig en eerlijk werken en bestaanszekerheid voor iedereen. Dat is onze missie, en we werken daar met grote betrokkenheid aan."

Marc Kuipers

*Inspecteur-generaal
Sociale Zaken en Werkgelegenheid*

Inhoudsopgave

Voorwoord	5	5 Bestaanszekerheid	37
		5.1 Ontwikkelingen	37
		5.2 Doelen	37
		5.3 Activiteiten in 2021	38
1 Inleiding	8	6 Bedrijfsvoering	40
2 Werken met effect	15	6.1 Organisatieontwikkeling	40
2.1 Programmatisch en risicogericht werken	15	6.2 Human resource management	41
2.2 Onderzoek van klachten, ongevallen en meldingen	15	6.3 Formatie, bezetting en budget	41
2.3 Toezicht en opsporing via de interventiemix	16	6.4 Kerncijfers Inspectie	43
2.4 Gedragsbeïnvloeding	18		
2.5 Meten van effect	19		
2.6 Reflectief toezicht	20		
3 Eerlijk werk	23	Bijlage Samenvatting per programma	47
3.1 Ontwikkelingen	23	Sectorprogramma's	47
3.2 Doelen	23	Themaprogramma's	50
3.3 Activiteiten in 2021	23	Stelselprogramma's	52
		Meldingenprogramma's	53
4 Gezond en veilig werk	30		
4.1 Ontwikkelingen	30		
4.2 Doelen	30		
4.3 Activiteiten in 2021	31		

De **berichtgeving** en discussies
in media en politiek laten zien dat
het **coronavirus** de al bekende problemen
zichtbaarder en nadrukkelijker
aanwezig maakt. Vooral de positie
van **arbeidsmigranten** is zorgwekkend.

1 Inleiding

Inleiding en leeswijzer

Komend jaar (2021) is het derde uitvoeringsjaar van het Meerjarenplan 2019–2022 (MJP), waarin de meerjarige strategische doelstellingen van de Inspectie SZW zijn vastgelegd.¹ Dit jaarplan biedt inzicht in de activiteiten van de Inspectie in 2021. Het jaarplan beschrijft hoe de Inspectie, vaak in samenwerking met anderen, bijdraagt aan een eerlijke, gezonde en veilige arbeidsmarkt en aan bestaanszekerheid voor iedereen. Ook in 2021 is dit de missie van de Inspectie, die zij steeds uitvoert met oog voor de actuele maatschappelijke ontwikkelingen.

In 2020 heeft de Inspectie een ‘midterm review’ van het MJP uitgevoerd, waarbij is beoordeeld in hoeverre de verdeling van inspectiemiddelen over de programma’s door veranderingen in risico’s en maatschappelijke ontwikkelingen herijking behoeft. Hieruit kwam naar voren dat de grootste arbeidsrisico’s, zoals deze ook in het MJP zijn onderkend, ook nu onverkort aanwezig zijn en daarom aandacht blijven vragen. De grote invloed van de coronapandemie op de arbeidsmarkt en de maatschappelijke zorg over de kwetsbare positie van arbeidsmigranten leidt wel tot aanpassingen in het werk van de Inspectie in 2021 en de komende jaren. Vanwege de coronacrisis heeft de Inspectie haar werkwijze en activiteiten

al aangepast.² Met als doel om zelf effectief te blijven en om andere partijen op de arbeidsmarkt (werknemers, werkgevers, sociale partners, et cetera) te faciliteren. Succesfactoren daarbij:

- Inrichting van organisatiebrede processen, zoals centrale triage van coronameldingen;
- Inzet van alternatieve interventies om effect te bereiken, zoals video- en belinspecties;
- Processen die meebewegen met de actuele coronasituatie, zoals het al dan niet ter plekke inspecteren en rechercheren, enige tijd aanhouden van boeterapporten en bij eerdere boetes rekening houden met bedrijven met betalingsproblemen door corona.

De ontwikkeling van het coronavirus en de impact ervan zijn met grote onzekerheid omgeven. Onze activiteiten voor 2021 staan dan ook niet vast. Als de omstandigheden daarom vragen, zal de Inspectie ook in 2021 bijsturen op prioritaire risico’s en haar werkwijze.

Na dit inleidende hoofdstuk beschrijft hoofdstuk 2 hoe de Inspectie in 2021 verder werkt aan het vergroten, meten en zichtbaar maken van haar effect. In hoofdstuk 3 tot en met 5 volgen de activiteiten op de verschillende domeinen: eerlijk werk, gezond en veilig werk en bestaanszekerheid. Programma’s kunnen actief zijn op een of meer van deze

domeinen. Waar misstanden op het gebied van eerlijk en veilig en gezond werk samenkomen, pakt de Inspectie de problematiek ook breed aan. Zo kijkt de Inspectie in de glastuinbouw naar onderbetaling en fysieke belasting, via een mix van interventies (zoals inspecties en een campagne). In de bijlage staat een overzicht van de belangrijkste doelen en activiteiten van elk van de zeventien programma’s van de Inspectie. De beoogde effecten van de Inspectie worden in deze programma’s gerealiseerd.

Algemene impact coronavirus

De coronacrisis is een publieke gezondheids crisis met grote gevolgen voor de economie en de arbeidsmarkt. Hele sectoren hebben tijdelijk hun deuren moeten sluiten, zelfstandigen zagen opdrachten wegvallen en werknemers bleven in onzekerheid thuis of werkten door in sterk veranderde omstandigheden. Recente ontwikkelingen wijzen erop dat deze ontregeling voortduurt, de precieze impact is onzeker.³ Als er in 2021 sprake zal zijn van verdere economische krimp, dan schat de Inspectie in dat meerdere arbeidsrisico’s in prioriteit zullen stijgen. Dit betreft risico’s op oneerlijk werk (onderbetaling, illegale tewerkstelling), onvoldoende inkomen en problematische schulden (door meer instroom in de WW en de bijstand) en toenemende fraude met sociale voorzieningen en steunmaatregelen. Ook gaan werkgevers mogelijk minder investeren in goede arbeidsomstandigheden en onderhoud of vervanging van machines, wat arbeidsrisico’s met zich kan meebrengen.

¹ Aanbieding MJP 2019–2022, Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 35000, XV, nr.10, verstuurd naar uw Kamer op 15 november 2018.

² Bijstelling van het Jaarplan 2020. Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 35300 XV, nr. 96.

³ CPB, Macro-Economische Verkenning 2021.

De coronacrisis raakt de bekende problemen op alle domeinen van de Inspectie: eerlijk werk, gezond en veilig werk, bestaanszekerheid. Dat blijkt ook uit het aantal meldingen en vragen die de Inspectie ontving en de aard daarvan. Tot en met 25 oktober 2020 ontving de Inspectie in totaal bijna 12.000 meldingen, waarvan ruim 5400 meldingen aan corona zijn gerelateerd. Ten opzichte van dezelfde periode in 2019 heeft de Inspectie 90% meer meldingen ontvangen, vooral als gevolg van corona. De stijging zet vermoedelijk ook in 2021 door. De meeste coronagerelateerde meldingen gaan over gezond en veilig werk.

Focus 2021

Risico's op de arbeidsmarkt veranderen niet sterk van jaar op jaar, zo blijkt uit de inspectiebrede risicoanalyse en de omgevingsanalyse. Aandoeningen aan het bewegingsapparaat bij circa 1,3 miljoen werknemers betreffen het grootste deel van alle beroepsziekten in Nederland. Het aantal werknemers met burn-outklachten is gestegen van 14,4% in 2014 naar 17% in 2019. Van de circa 4.100 sterfgevallen door beroepsziekten sterven jaarlijks ruim 3.000 mensen als gevolg van blootstelling aan gevaarlijke stoffen op het werk.⁴ Het aantal meldingen over ernstige arbeidsongevallen stijgt tot en met 2019 jaarlijks maar daalt in 2020, vermoedelijk door het effect van corona op de arbeidsmarkt.⁵ En de risico's bij eerlijk werk en bestaanszekerheid blijven onverminderd aanwezig. Burgers hebben vergelijkbare wensen als drie jaar

geleden over waar de prioriteiten van de overheid moeten liggen.⁶ Zij vinden dat vooral kankerverwekkende stoffen, arbeidsuitbuiting, armoede en zware ongevallen aandacht moeten krijgen, omdat deze risico's de grootste negatieve effecten op een mensenleven hebben. Deze ontwikkelingen onderbouwen de gemaakte keuzes in het Meerjarenplan. Bovendien leiden deze ontwikkelingen tot veel meldingen en ongevalsonderzoeken, waarmee de Inspectie zicht krijgt op risicovolle sectoren en bedrijven.

De berichtgeving en discussies in media en politiek laten zien dat het coronavirus de al bekende problemen zichtbaarder en nadrukkelijker aanwezig maakt. Vooral de positie van arbeidsmigranten blijkt zorgwekkend. Als vervolg op 2020 richt de Inspectie zich dan ook in het bijzonder op deze groep, in meerdere sectoren (uitzendbureaus, distributiecentra, industrie, agrarische sector, bouw) via meerdere domeinen (gezond, veilig en eerlijk werk) met meerdere partners in nieuwe samenwerkingsverbanden. Zo is het Landelijk Operationeel Team Corona (LOT-C) gestart. Dit team adviseert over vraagstukken die voortvloeien uit de coronacrisis en vormt de verbinding tussen het Rijk, de veiligheidsregio's en andere crisispartners. De Inspectie werkt op het gebied van veilig en gezond werken onder meer samen met deskundigen uit de veiligheidsregio's (GGD's) en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Deze samenwerkingsverbanden spelen ook in 2021 een grote rol.

Eerlijk werk

In 2019 constateerde de Inspectie dat er sprake is van een stapeling van arbeids- en bestaanszekerheidsrisico's aan de onderkant van de arbeidsmarkt.⁷ Het gaat hier om werknemers met een laag loon en een flexibel contract en zzp'ers in een kwetsbare positie.⁸ Zij hebben in potentie te maken met oneerlijk werk en uitbuiting. Bovendien staan zij vaker bloot aan onveilige en ongezonde arbeidsomstandigheden en kennen zij een grotere instroom in de sociale voorzieningen. Deze groep werkenden met een kwetsbare arbeidsmarktpositie is daarom ook in 2021 een belangrijke doelgroep voor de Inspectie. Bij haar operationele keuzes betreft de Inspectie ook de ontvangen (corona)meldingen.

In het bijzonder besteedt de Inspectie ruime aandacht aan misstanden voor arbeidsmigranten die, versterkt door een taalbarrière en een beperkt sociaal netwerk, in een afhankelijke positie zitten. Zij blijken daarom extra vatbaar voor benadeling en risico's bij werken, wonen en vervoer. Vanwege hun zorgelijke positie blijft de Inspectie in 2021 coronameldingen over arbeidsmigranten met voorrang behandelen. Zij inspecteert stevig in relevante regio's en deelsectoren, samen met gemeenten, politie en veiligheidsregio's. Daarnaast neemt de Inspectie deel aan het Aanjaagteam Bescherming

⁴ Inspectie SZW, Beroepsziekten in beeld, november 2020.

⁵ Het aantal gemelde ernstige arbeidsongevallen van 1 januari tot en met 30 september 2020 is lager dan in dezelfde periode in 2018 en 2019. Een aantrekkelijke economie leidt vermoedelijk weer tot meer ongevallen.

⁶ In februari 2020 is aan burgers gevraagd wat volgens hen de impact van gezondheidsproblemen en problemen in werksituaties is op de kwaliteit van leven. En waar de prioriteiten van de overheid moeten liggen.

⁷ Inspectie SZW, Staat van eerlijk werk, oktober 2019.

⁸ Het gaat dan om zzp'ers die de financiële positie van hun bedrijf als matig of slecht beoordelen én daarnaast geen inkomen boven de 130% van het wettelijk minimumloon (WML) in loondienst hebben. Zie verder: Staat van eerlijk werk, 2019.

Arbeidsmigranten.⁹ Dit team heeft gekeken naar structurele verbeteringen op de thema's wonen, werken, zorg, registratie en regulering van uitzendbureaus.

Begin 2020 is in meerdere rapporten de disbalans op de arbeidsmarkt tussen werkenden met een flexibel en vast contract genoemd.¹⁰ De beleidsmatige en politieke reacties op deze rapporten zijn nog niet bekend. De Inspectie is voorstander van een richtinggevend vervolg in 2021, om onwenselijke gedragingen en constructies op de arbeidsmarkt bij voorbaat moeilijker of zelfs onmogelijk te maken. Hierbij gaat het om situaties die met repressief en preventief toezicht niet altijd te voorkomen zijn. Ook vindt de Inspectie voor een daadkrachtige aanpak van arbeidsuitbuiting aanpassing van de huidige regels wenselijk.

Dankzij de extra middelen in het regeerakkoord¹¹ breidt de Inspectie het aantal inspecteurs en rechercheurs ook komend jaar verder uit, vooral op het gebied van eerlijk werk. Hierdoor neemt de inzet in omvang toe in de genoemde risicosectoren en op thema's als schijnconstructies, arbeidsuitbuiting, illegale tewerkstelling en onderbetaling. Deze inspanningen dragen bij aan het doel om de inspectiedekking op eerlijk werk in 2023 te verdubbelen en zo maatschappelijk effect te bereiken.

⁹ Dit Aanjaagteam bestaat uit medewerkers van verschillende ministeries, de Inspectie, de veiligheidsregio's en het Openbaar Ministerie. Het team staat onder leiding van de heer Roemer. Zie verder: Eerste aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, 11 juni 2020. En het tweede advies: Geen tweederangsburgers, 30 oktober 2020.

¹⁰ Commissie Regulering van Werk, In welk land willen wij werken?, januari 2020. WRR, Toekomst van werk, januari 2020. Brede Maatschappelijk Heroverweging eerlijk werk, Een kwestie van fatsoen, april 2020.

¹¹ De zogenaamde ICF-middelen, Inspectie Control Framework.

Gezond en veilig werk

Het coronavirus leidt tot risico's voor gezond en veilig werk. Het merendeel van de ontvangen coronameldingen betreft dit domein. Het coronavirus geeft ten eerste een risico op besmetting voor werknemers die vanwege de aard van hun werkzaamheden direct met het coronavirus in aanraking komen. Voor deze situaties gelden extra verplichtingen voor werkgevers om de gezondheid van hun werknemers te borgen. Ten tweede leidt het coronavirus tot een gezondheidsrisico dat ook op de werkvloer tot besmettingen kan leiden. Bijvoorbeeld doordat werkplekken onvoldoende gescheiden zijn, werknemers intensief met collega's en/of klanten werken en werknemers de algemene hygiëne-gedragsregels onvoldoende in acht nemen. De enorme maatschappelijke impact van dit risico is voor de Inspectie aanleiding hier gericht toezicht op te houden. Overigens draagt de Inspectie, naast toezicht op de arbeidsomstandigheden, ook via haar markttoezicht op producten ter bescherming van werknemers bij aan gezond en veilig werken.

De maatschappelijke impact ontstaat ook op een andere manier. Zo zijn veel werknemers gedeeltelijk of volledig gaan thuiswerken, waardoor hun werk-privébalans onder druk kan staan en werk- en technostress en fysieke belasting kunnen toenemen. Door de toename van verkoop via internet is bovendien de druk op sectoren zoals distributiecentra en maaltijd- en pakketbezorging toegenomen. Dit kan leiden tot werkstress en meer ongevallen maar ook tot illegale arbeid en arbeidsuitbuiting.

De Arbeidsomstandighedenwet bepaalt dat werkgevers een zorgplicht hebben voor een veilige en gezonde werkplek voor

hun werknemers.¹² De werkgever moet daartoe de risico's inventariseren en daarop passende maatregelen nemen. Die verplichting om risico's te inventariseren geldt ook voor het risico op besmettingsgevaar dat direct gerelateerd is aan de aard van de werkzaamheden op de arbeidsplaats; voor deze specifieke besmettingsrisico's zijn in het Arbobesluit aanvullende verplichtingen opgenomen. In algemene zin toetst de Inspectie de naleving van de genoemde zorgplicht en kan zij handhavend optreden. De door de Rijksoverheid in het leven geroepen overheidsmaatregelen zijn gebaseerd op de stand der wetenschap. De stand der wetenschap betreft de Inspectie ook als invulling voor de zorgplicht en de maatregelen die de werkgever op basis daarvan moet treffen.

Op grond van de wet 'Tijdelijke wet maatregelen covid-19' krijgt de Inspectie meer handhavingsinstrumenten, met ook de mogelijkheid om werkzaamheden stil te leggen als de werkgever de noodzakelijke maatregelen in ernstige mate niet neemt. De Inspectie ziet erop toe dat de werkgever zorgt voor de gezondheid en veiligheid van de werknemer en daarvoor voldoende maatregelen op de arbeidsplaats neemt. Zolang de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 van kracht is, geldt ook een uitwerking van de verplichting om adequate maatregelen op de werkvloer te treffen.

Samenwerking met regionale en gemeentelijke overheden is meer dan voorheen belangrijk. Vooral omdat de normen waarop organisaties toezien inhoudelijk overlappen. De veiligheidsregio's en gemeenten zien toe op naleving van de

¹² <https://www.inspectieszw.nl/onderwerpen/toezicht-inspectie-szw-op-coronamaatregelen>.

regels in de Wet publieke gezondheid,¹³ die als doel hebben om de volksgezondheid te beschermen. De Inspectie ziet toe op naleving van de Arbo wet- en regelgeving, die als doel hebben dat werknemers een gezonde en veilige werkplek hebben. Samenwerking is vooral van belang rondom werk, huisvesting en vervoer van arbeidsmigranten. Dit loopt onder meer via het eerdergenoemde LOT-C.

Bestaanszekerheid

De bestaanszekerheid van werkenden en ondernemers staat door corona onder druk. De macro-economische maatregelen van het kabinet zijn van ongekende omvang om de (financiële) gevolgen voor werkenden en bedrijven te beperken. Tegelijk zijn de directe en indirecte gevolgen aanzienlijk.

Met name mensen met tijdelijke contracten stromen de WW en vervolgens, als zij geen andere middelen van bestaan hebben, de bijstand in. Daarnaast hebben de uitvoeringsorganisaties zich enorm ingespannen om de verschillende steunmaatregelen uit te voeren. Hun inspanningen worden vermoedelijk niet minder, vanwege de benodigde controles achteraf en de toestroom van nieuwe uitkeringsgerechtigden. Deze ontwikkelingen stellen deze organisaties voor grote uitdagingen, mede door werken op afstand en de benodigde extra werving. Ook leiden de verschillende regelingen uit het

steunpakket tot meer frauderisico's.¹⁴ De Inspectie zal dit type risico's en eventuele knelpunten in de uitvoering via haar stelselbrede toezicht signaleren. Bij het toezicht op de arbeidswetten ziet de Inspectie soms ook mogelijke uitkeringsfraude door individuen. Dat geeft zij dan door ('signalering') aan de desbetreffende uitkeringsinstantie.

De risico's op toename van fraude en misbruik van sociale voorzieningen en de steunmaatregelen vragen om meer analyses en strafrechtelijke onderzoeken van de Inspectie. Als dat gevolgen heeft voor de strafrechtelijke onderzoeken naar andere onderwerpen, treedt de Inspectie in overleg met het Functioneel Parket.

Doelen Inspectie Control Framework (ICF-doelen)¹⁵

De Inspectie zet ook in 2021 in op de procesveiligheid en de bestrijding van acute en chronische blootstellingsrisico's aan gevaarlijke stoffen bij Brzo-bedrijven (bedrijven die vallen onder het Besluit risico's zware ongevallen 2015) en overige (chemische) bedrijven. Het aandeel van de Inspectie in de gezamenlijke Brzo-inspecties zal hiermee ook in 2021 meer dan 90% zijn.

¹⁴ Zie ook: Algemene Rekenkamer, Uitkomsten onderzoek naar M&O-beleid van NOW-regeling, 23 september 2020. In deze Kamerbrief benoemt de Rekenkamer de uitzonderlijke omstandigheden waaronder deze NOW-regeling (Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid) tot stand is gekomen, en dat de snelheid en eenvoud van de regeling leidt tot frauderisico's.

¹⁵ Het ICF is een afwegingskader op basis waarvan (politieke) keuzes konden worden gemaakt over de inzet van middelen in relatie tot de taken van de Inspectie. Dit heeft geleid tot de keuze in het regeerakkoord om de hele handhavingssketen met 50 miljoen euro per jaar te versterken.

In 2021 draagt de extra capaciteit vanuit de ICF-middelen verder bij aan het herstellen van de balans tussen enerzijds ongevalsonderzoeken, klachten en meldingen en anderzijds preventieve inspecties op het domein van gezond en veilig werk. Doel is betere beheersing van arbeidsrisico's en preventie van arbeidsongevallen door betere naleving van de kernverplichtingen van de Arbeidsomstandighedenwet. Ook zijn in 2021 de effecten zichtbaar van de in oktober 2020 geïntroduceerde gedifferentieerde aanpak van ongevals-onderzoek. Deze aanpak wordt in 2021 volop doorontwikkeld. Tot slot zet de Inspectie intensiever in op de aanpak van arbeidsmarktdiscriminatie.

De coronacrisis heeft invloed gehad op de werkwijze van de Inspectie en op haar rol als werkgever.¹⁶ Zo heeft de Inspectie een periode alleen in zwaarwegende gevallen (ongevallen en arbeidsuitbuiting, waaronder intakegesprekken met mogelijke slachtoffers) fysieke inspecties of rekerchewerk uitgevoerd. Ook is in versneld tempo gewerkt aan Risico-Inventarisaties en -Evaluaties, zowel voor inspectiewerk op locatie als voor het werken op kantoor door de medewerkers van de Inspectie. Ook is geëxperimenteerd met nieuwe vormen van inspecteren, zoals video- en belinspecties. In het jaarverslag 2020 zal de Inspectie ook deze aspecten betrekken bij haar verantwoording over de ICF-doelen.

¹³ Deze regels worden ook uitgebreid zolang de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 in werking is.

¹⁶ Bijstelling van het Jaarplan 2020. Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35300 XV, nr. 96.

Maatschappelijk effect

Wat de ontwikkelingen ook zijn, bij al haar activiteiten zet de Inspectie het maatschappelijk effect voorop: eerlijk, gezond en veilig werk en bestaanszekerheid voor iedereen. Dat valt onder de beweging ‘van streepjes’¹⁷ naar effect’ binnen de Inspectie, een meerjarige ontwikkelopgave. De Inspectie bekijkt steeds per programma welke interventie of mix van interventies het meeste effect heeft. Daarbij blijft de aanpak van misstanden op de arbeidsmarkt centraal staan. Waar nodig handhaaft de Inspectie met waarschuwingen, boetes, dwangsommen en stilleggingen. Ook kan ze het strafrecht inzetten. Daarnaast zet de Inspectie andere interventies in, zoals (preventieve) nalevingscommunicatie en druk op ketens van opdrachtgevers of producenten.

Bij het sturen op maatschappelijk effect wordt het belang van inspecties niet losgelaten. Om meer hefboomeffect te verbinden aan inspecties, kijkt de Inspectie breder dan uitsluitend naar de overtreding. We noemen dit ‘contextrijk inspecteren’: de Inspectie spreekt bijvoorbeeld met de directie en de werknemers over de veiligheidscultuur en over goede voorbeelden in de branche. Ook onderzoekt zij de nalevingsmotieven van werkgevers in Nederland. Dit laatste doet de Inspectie in 2021 via de reguliere monitor Arbo in Bedrijf en de nieuwe Nalevingsmonitor Eerlijk Werk. Het doel van deze monitoractiviteiten is meerledig:

- Het verkrijgen van een landelijk beeld van de naleving van de wet- en regelgeving door werkgevers;
- Het verzamelen van informatie die helpt bij het bepalen

welke interventies het meest effectief zijn;

- Het bereiken van direct effect bij de bezochte werkgevers;
- Het bevorderen van preventie.

Naast haar kerntaak, het toezien op de naleving van bestaande regels, treedt de Inspectie op als oren en ogen van de overheid op de arbeidsmarkt. De Inspectie ziet namelijk op de werkvloer van bedrijven en organisaties hoe het arbeidsmarktbeleid in de praktijk uitpakt. Daardoor kan zij vroegtijdig kansen zien of problemen signaleren, zoals nieuwe fenomenen, nieuwe doelgroepen, ineffectieve of knellende regels en niet goed functionerende stelsels. Hierdoor kan de Inspectie bijdragen aan het publieke debat. Bovendien kunnen de verantwoordelijke partijen maatregelen nemen die zij nodig vinden om gezond, veilig en eerlijk werk in Nederland verder te bevorderen.

De Inspectie vindt deze reflectieve functie van haar toezicht daarom erg belangrijk, in lijn met de aanbevelingen van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en reflecties daarop.¹⁸

¹⁷ Hiermee wordt bedoeld op het aantal uitgevoerde inspecties.

¹⁸ WRR, Toezien op publieke belangen, 2013. Reflecties op de staat van het toezicht, redactie Inspectieraad, 2019.

Naast haar **kerntaak**, het toezien op de **naleving** van **bestaande regels**, treedt de **Inspectie** op als **oren en ogen** van de overheid op de **arbeidsmarkt**.

2 Werken met effect

2.1 Programmatisch en risicogericht werken

De Inspectie organiseert haar activiteiten in programma's die zich richten op het tegengaan van de belangrijkste risico's voor gezond, veilig en eerlijk werken en voor bestaanszekerheid in Nederland. Een aantal programma's richt zich op grote sectoroverstijgende risico's, andere programma's hebben een risicovolle sector als uitgangspunt. Tot slot is een aantal programma's en projecten gericht op het functioneren van stelsels van wet- en regelgeving, zoals de sociale zekerheid, markttoezicht en arbozorg.

In de programmatische aanpak staat het handhaven van wet- en regelgeving rondom de arbeidsmarkt en de sociale zekerheid centraal. Per programma wordt bepaald wat de beoogde maatschappelijke effecten zijn, met welke resultaten de Inspectie wil bijdragen aan de realisatie ervan en met welke (mix van) interventies zij die resultaten wil realiseren. Daarbij zoekt de Inspectie de samenwerking met relevante publieke en private partners in de handhavingsketen.

De Inspectie is ook de bijzondere opsporingsdienst op het terrein van sociale zaken en werkgelegenheid. Waar nodig zet zij strafrechtelijk onderzoek in als interventie voor programma-doelen. Een aantal werkzaamheden is echter niet aan de programma's gelieerd. Dit betreft onder meer de strafrechtelijke onderzoeken naar zorgfraude (op verzoek van het ministerie van VWS) en fraude door bijvoorbeeld taalscholen bij inburgering.

Soort	Programma
Sectoren	1. Bouw en infrastructuur 2. Agrarisch en groen 3. Horeca en detailhandel 4. Industriële arbeid 5. Schoonmaak 6. Zorg 7. Transport en logistiek 8. Uitzendbureaus en distributiecentra
Risico	9. Arbeidsuitbuiting 10. Schijnconstructies, cao-naleving en fraude 11. Bedrijven met gevaarlijke stoffen 12. Arbeidsmarktdiscriminatie en psychosociale arbeidsbelasting 13. Asbest
Stelsel	14. Toezicht SUWI en Sociaal Domein 15. Certificatie en markttoezicht
Meldingen en verzoeken	16. Meldingen, verzoeken en preventie ongezond en onveilig werk 17. Meldingen en preventie oneerlijk werk

Alle strafrechtelijke onderzoeken vinden plaats onder gezag van het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie (OM).

Het handhavingsarrangement tussen de ministeries van SZW en VWS, de Inspectie SZW en het OM vormt het formele kader voor de verschillende werkzaamheden.

2.2 Onderzoek van klachten, ongevallen en meldingen

Naast de actieve rol in programma's is de Inspectie responsief, open voor meldingen vanuit de samenleving. Meldingen gaan vaak over ongevallen, ernstig gevaar, misstanden en misbruik binnen bedrijven en organisaties. Meldingen worden altijd beoordeeld.

Afhankelijk van de aard van de melding kan de Inspectie onderzoek instellen en, in het geval van geconstateerde overtredingen, handhaven. Als een melding niet op het terrein van de Inspectie ligt, of geen aanleiding voor een onderzoek geeft, wordt deze na de eerste beoordeling afgedaan. Als meer onderzoek of een interventie nodig is, dan pakt een inspecteur dit op. De Inspectie vormt zich een beeld van de situatie door, al dan niet ter plaatse, informatie te verzamelen. Doel van het beoordelen en onderzoeken van meldingen is het vaststellen, en waar nodig sanctioneren, van overtredingen van arbeidswetgeving. Secundair is daar vanaf eind 2020 met de gedifferentieerde aanpak van ongevalsonderzoeken een werkwijze aan toegevoegd gericht op het realiseren van een beter naleefgedrag bij bedrijven. Binnen deze gedifferentieerde aanpak zoekt de Inspectie bij een arbeidsongeval naar de meest passende interventie voor de situatie waarin het ongeval ontstond. Bij ernstige ongevallen betekent dat een uitgebreid onderzoek. Bij minder ernstige ongevallen, waar de schuldvraag slechts een beperkte rol speelt, kan een interventie bijvoorbeeld een door het bedrijf zelf opgesteld verbeterplan zijn. Tot slot voeden de beoordeling en het onderzoek van meldingen de risicoanalyses van de Inspectie.

De uitbraak van het coronavirus veroorzaakte onrust en onzekerheid bij groepen werkenden. Vanaf maart heeft de Inspectie veel meldingen ontvangen over risico's op besmetting met het coronavirus op het werk, op allerlei plekken in Nederland. Onder andere over de mogelijkheden om op de werkvloer voldoende afstand te houden, over het gebrek aan persoonlijke beschermingsmiddelen in de zorg en over de (al dan niet vrijwillige) fysieke aanwezigheid van werknemers met verkoudheidsklachten.

In veel gevallen heeft de Inspectie bij deze coronameldingen in eerste instantie telefonisch contact gelegd. Na uitvraag van de melder is vervolgens contact gezocht met de werkgever en heeft de Inspectie aanwijzingen gegeven over hoe te handelen. Later is beoordeeld of de werkgever dit adequaat heeft opgepakt, waarbij ook weer met de melder contact is gelegd om de werking in de praktijk vast te kunnen stellen. Waar nodig heeft de Inspectie bewijsstukken opgevraagd of ter plaatse gecontroleerd. Zolang het coronavirus risico's op de werkvloer geeft, pakt ze dergelijke meldingen op deze manier op.

2.3 Toezicht en opsporing via de interventiemix

De Inspectie maakt gebruik van diverse interventies om de arbeidswetgeving te handhaven en maatschappelijk effect te sorteren. Interventies zijn gebaseerd op inzichten vanuit de gedragswetenschap. Motieven van werkgevers om regels te overtreden variëren van de regels niet kennen tot puur winstbejag (door malafide werkgevers). De motieven zijn de basis voor de keuze voor de meest effectieve interventie. Als overtredingen bijvoorbeeld voortkomen uit onwetendheid is het vergroten van de kennis van de regels effectief. Repressief optreden is meer effectief bij doelbewuste en structurele overtredingen.

Met alle ingezette interventies streeft de Inspectie verbetering van de naleving van wet- en regelgeving op het SZW-domein na. Door middel van toezicht en opsporing worden overtredingen onderzocht en waar nodig via het bestuurs- of strafrecht aangepakt. Dat kan betekenen dat de Inspectie waarschuwt, een eis aan het bedrijf stelt, een boete oplegt of, als er sprake is van ernstig gevaar voor personen of van herhaalde overtre-

dingen bij hetzelfde bedrijf, het bedrijf stillegt. Eisen aan het bedrijf kunnen gepaard gaan met het instellen van een last onder dwangsom om de werkgever te bewegen snel een probleem op te lossen.

Toezichtactiviteiten kunnen bestaan uit verschillende soorten interventies. Een aantal voorbeelden van interventies door de Inspectie zijn:

- **Inspecties** op de werkvloer zijn gericht op bestuursrechtelijke handhaving en vormen de basis van het inspectiewerk. Inspecteurs bezoeken de bedrijven en controleren op de werkvloer of aan de eisen voor gezond, veilig en eerlijk werk is voldaan. Door zichtbaar te zijn en bij overtredingen bestuurlijke boetes en maatregelen op te leggen, blijven bedrijven en organisaties aandacht hebben voor gezond, veilig en eerlijk werk.
- Bij gebrek aan kennis of motivatie voor naleving zet de Inspectie **nalevingscommunicatie** in. Dat is een combinatie van voorlichting, normcommunicatie (laten zien 'hoe het hoort' en 'hoe dat kan') en het vergroten van de 'ervaren pakkans'. Het gaat dan bijvoorbeeld om het informeren van startende bedrijven over de wetten en regels waar de Inspectie op toeziet, of om publicaties in de media over de resultaten van interventies. De afgelopen jaren heeft de Inspectie gebruik gemaakt van socialmediacampagnes om doelgroepen gericht te bereiken met specifieke boodschappen en doorverwijzing naar meer diepgaande informatie. Deze aanpak wordt in 2021 voortgezet, met uitbreiding van de campagnes #daspaseerlijk en #daspasveilig. Tot slot vergroot de Inspectie het effect van de inspecties door de bevindingen te gebruiken voor gerichte communicatie naar de desbetreffende doelgroep.

- Bij een risico binnen een sector of branche kan de Inspectie ervoor kiezen om via **druk op de keten** het gesprek aan te gaan met brancheorganisaties, andere inspectiediensten of maatschappelijke organisaties. Doel is om gezamenlijk verandering en effect bij de betreffende bedrijven te bereiken. Bijvoorbeeld door brancheverenigingen te stimuleren meer aandacht te geven aan de risico's van gezond en veilig werk via actualisering van de arbocatalogus. Of door (bijvoorbeeld in de bouw) opdrachtgevers nadrukkelijker aan te spreken op hun verantwoordelijkheden om gezond, veilig en eerlijk werk te organiseren.
- De Inspectie heeft vier **zelfinspectietools** ontwikkeld. Via een digitale regelhulp kijkt een ondernemer zo door de ogen van een inspecteur naar de eigen organisatie. Voor elk domein waar de Inspectie toezicht op houdt, is een aparte zelfinspectietool: Gezond & Veilig werken, Eerlijk werken, Werken met gevaarlijke stoffen en Werkdruk en ongewenst gedrag.
- De Inspectie zet **onderzoek en monitoring** in om kennis te vergroten en effectieve antwoorden te vinden op complexe maatschappelijke problemen. Zij signaleert dit aan relevante partners, zoals beleidsafdelingen en andere (uitvoerings) organisaties.
- Anders dan toezichtactiviteiten zet de Inspectie **opsporing** in bij situaties waar het strafrecht, naar verwachting, het beste middel is om het gewenste effect te bereiken. Het gaat dan om ernstige zaken waarbij de rechten van werknemers en/of belangen van de samenleving worden ondermijnd. Daarbij kan worden gedacht aan strafrechtelijk onderzoek naar bijvoorbeeld arbeidsuitbuiting of georganiseerde uitkeringsfraude.

Opsporing

Binnen verschillende programma's kan, naast toezicht, ook strafrechtelijk onderzoek worden ingesteld. Bijvoorbeeld om een situatie van arbeidsuitbuiting, valsheid in geschrift binnen de loonadministratie of georganiseerde fraude binnen de sociale zekerheid tegen te gaan. De strafrechtelijke onderzoeken worden uitgevoerd door buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's) en/of door de bijzondere opsporingsdienst (BOD) van de Inspectie. Naast de reguliere taken van de Inspectie voert deze dienst meer op zichzelf staande onderzoeken en activiteiten uit. Hieronder valt ook fraude met de steunmaatregelen NOW en TOZO (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers) wegens de coronacrisis en fraude bij inburgeringsactiviteiten. Een aantal strafrechtelijke onderzoeken naar fraude met inburgeringsgelden door taalscholen loopt in 2021 door. Op al deze onderwerpen monitort de Inspectie de ontwikkelingen.

Zoals hierboven aangegeven voert de Inspectie in opdracht van het ministerie van VWS strafrechtelijke onderzoeken naar fraude in de zorg uit. Zij draagt op deze manier bij aan de doelstelling van het programma Rechtmatige zorg 2018-2021 van het ministerie van VWS. Doel is dat geld dat voor de zorg is bestemd, ook daadwerkelijk aan zorg wordt besteed. Focus ligt op vier sectoren (medisch-specialistische zorg, geestelijke gezondheidszorg, mondzorg, wijkverpleging) en op de toepassing van het persoonsgebonden budget. Alle partijen dragen bij aan de doelstellingen van dit programma door het inzetten van hun (handhavende) bevoegdheden. In 2021 geeft VWS, met input van alle betrokken partijen, een vervolg aan het huidige programmaplan.

2.4 Gedragsbeïnvloeding

Het uitgangspunt bij het kiezen van interventies zijn de motieven van werkgevers om niet na te leven. Om dit mogelijk te maken is het nodig dat programma's inzicht hebben in de mate waarin regels worden nageleefd binnen de sectoren waarin zij actief zijn.

Een werkgeverspiramide (figuur 2.1) laat de nalevingsbereidheid binnen een groep werkgevers zien. Veruit de meeste werkgevers op de Nederlandse arbeidsmarkt willen goede arbeidsomstandigheden en eerlijke arbeidsvoorwaarden aan hun werknemers bieden. Een kleinere groep is niet goed op de hoogte van de regels of niet in staat om de naleving in hun eigen organisatie vorm te geven. De kleinste groep werkgevers bestaat uit structurele overtreders die wet- en regelgeving bewust en structureel overtreden om daaruit financieel voordeel te halen.

Inzicht in de naleving binnen groepen werkgevers is onder meer het resultaat van monitoronderzoek. Voor gezond en veilig werk kan de Inspectie op basis van de monitor Arbo in Bedrijf het inzicht in de risicoverdeling over bedrijven centraal bepalen. Deze monitor laat bij een representatieve steekproef onder bedrijven zien van welke risico's sprake is en in hoeverre bedrijven bij deze risico's passende maatregelen nemen. Voor het domein eerlijk werk wordt een vergelijkbare monitor ontwikkeld en uitgevoerd. Deze monitor richt zich onder meer op risico's als onderbetaling en overtredingen van de arbeidstijdenwet. In 2021 komen op basis van deze Nalevingsmonitor Eerlijk Werk de eerste resultaten beschikbaar.

Figuur 2.1 de werkgeverspiramide

De Inspectie zet in 2021 in op het vergroten van de effectiviteit van door programma's ingezette interventies met het Behavioural Insights Team (BIT). Dit team van gedragsspecialisten adviseert programma's en past gedragsspecialisten toe om onder andere inspecties, brieven en communicatiecampagnes zo vorm te geven dat de kans op blijvende gedragsverandering, en daarmee de naleving van wet- en regelgeving, zo groot mogelijk is.

Activiteiten van het BIT in 2021

Het BIT ontwikkelt in 2021 brieven om werkgevers te stimuleren hun RI&E te uploaden in een digitaal systeem. Verder wordt er geëxperimenteerd met naming & shaming in specifieke sectoren door inspectieresultaten actief te delen. Ook werkt de Inspectie verder aan een mix van brieven en telefonische interventies gericht op startende ondernemers, met als doel dat zij vanaf de start van hun bedrijf blijvend aandacht besteden aan gezond, veilig en eerlijk werk. Tot slot ondersteunt het BIT in 2021 met de ontwikkeling van gespreksprotocollen en schriftelijke communicatie de doorontwikkeling van inspecteren op afstand. Dat speelt bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het onderzoeken van coronameldingen.

2.5 Meten van effect

Ook in 2021 zet de Inspectie in op het doorontwikkelen van effectonderzoek. De Inspectie laat daarbij zowel op organisatie-niveau (via verantwoording op de ICF-indicatoren) als op programmaniveau (via specifieke project- en programma-rapportages) zien welke effecten zij bereikt.

Inzicht in de langetermijneffecten van interventies op arbeidsuitbuiting

Het programma Arbeidsuitbuiting selecteert in 2021 een groep werkgevers die in het verleden in beeld zijn geweest als verdachte van arbeidsuitbuiting. Door beschikbare informatie, gesprekken en eventuele controle wordt onderzocht of de betreffende persoon nog steeds als werkgever actief is en zo ja, of die nu de arbeidswetgeving naleeft en de rechten van werknemers respecteert. Hiermee verkrijgt de Inspectie inzicht in de duurzaamheid van het stoppen van arbeidsuitbuiting.

Om effect te verkrijgen in een bepaalde sector of groep werkgevers, is een bepaalde ondergrens noodzakelijk van het aantal bedrijven dat door een interventie wordt bereikt. Sturen op effect is daarom ook sturen op bereik en inspectiedekking. De inspectiedekking is dan ook een indicator die de Inspectie nauwgezet monitort als een van de doelstellingen vanuit de ICF.

Om aannemelijk te maken dat interventies effect hebben gehad op de gewenste gedragsverandering bij werkgevers en werknemers doet de Inspectie effectonderzoek. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door kwantitatief onderzoek, storytelling, een casestudy of raadpleging van deskundigen. De inspectieprogramma's maken voor 2021 inzichtelijk wat hun bijdrage is aan de inspectiedekking, het effect van de verschillende interventies en de bijdrage daarvan aan de verbeterde naleving in de (sub)sectoren waarin zij actief zijn. Waar nuttig of nodig wordt daarvoor programma-overstijgend onderzoek uitgevoerd.

Monitoring van acute gevaren bij bedrijven die niet onder Brzo- of ARIE-regelgeving¹⁹ vallen

De Brzo- en ARIE-regelgeving zijn bedoeld om de kwaliteit van het veiligheidssysteem te borgen bij bedrijven waar sprake is van specifieke acute gevaren. Acute gevaren komen echter ook voor bij bedrijven die niet onder deze wet- en regelgeving vallen. Deze bedrijven zijn vaak onbekend met de regels rondom acute gevaren of besteden hier slechts beperkt aandacht aan. De Inspectie wil het voor werkgevers gemakkelijker maken aandacht te besteden aan acute gevaren. Daarvoor wordt onder andere een stappenmodel ontwikkeld. Via een monitor onderzoekt de Inspectie de omvang van de risico's en de effecten van het gebruik van het stappenmodel.

¹⁹ Bedrijven waar grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen aanwezig zijn bóven een bepaalde drempelwaarde, vallen onder de werking van het Besluit risico's zware ongevallen 2015. Als bij bedrijven wel gevaarlijke stoffen aanwezig zijn, maar niet in hoeveelheden boven de drempelwaarde is sprake van de regeling Aanvullende Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (ARIE).

De Inspectie realiseert haar maatschappelijk effect vooral door bij te dragen aan een verbeterde naleving van wetgeving. Hierbij gaat de Inspectie uit van de beleidstheorie waarop de wetgeving is gebaseerd. In dit geval de aanname dat de naleving van de arbeidswetten en de uitvoering van de sociale zekerheid bijdragen aan gezond, veilig en eerlijk werk en bestaanszekerheid voor iedereen. Om het inzicht in deze relatie te vergroten, onderzoekt de Inspectie incidenteel binnen de programma's in hoeverre en hoe een verbeterde naleving daadwerkelijk bijdraagt aan de beoogde maatschappelijke doelen zoals minder arbeidsongevallen, minder uitbuiting en eerlijke concurrentie, minder armoede en minder beroepsziekten.

Effectmeting programma Asbest

Omdat de gevolgen van blootstelling aan asbest zo ernstig zijn, is hiervoor veel politieke en maatschappelijke aandacht. Jaarlijks overlijden honderden mensen als gevolg van de ziekte mesotheliom die ontstaat door blootstelling aan asbest in het verleden. De Inspectie zal in 2021 meer inzicht verwerven in het effect van het eigen optreden door extern onderzoek uit te laten voeren. De vraag die mede in het onderzoek moet worden beantwoord is of beschikbare data over naleving door gecertificeerde bedrijven in een lange reeks van jaren, inzicht kunnen geven in het effect van het inspectie-optreden.

2.6 Reflectief toezicht

De Inspectie ziet op de werkvloer van bedrijven en organisaties hoe het arbeidsmarktbeleid in de praktijk uitpakt. Daardoor kan zij vroegtijdig kansen zien of problemen signaleren, zoals nieuwe fenomenen, nieuwe doelgroepen, ineffectieve of knellende regels en niet goed functionerende stelsels. Hierdoor kan de Inspectie bijdragen aan het publieke debat. Bovendien kunnen de verantwoordelijke partijen maatregelen nemen die zij nodig vinden om gezond, veilig en eerlijk werk in Nederland verder te bevorderen. De Inspectie vindt deze reflectieve functie van haar toezicht daarom belangrijk, naast het toezien op de naleving van arbeidswetten.

Generieke publicaties

In voorgaande jaren heeft de Inspectie meerdere rapportages gepubliceerd, zoals de Staat van arbeidsveiligheid in 2018 en de Staat van eerlijk werk in 2019.²⁰ Met deze publicaties agendeert de Inspectie urgente maatschappelijke kwesties, waarover zij het gesprek met politiek, beleid en het werkveld wil aangaan. Een 'Staat van' bevat kennis over één of meerdere onderwerpen waarmee de Inspectie zich bezighoudt en verbindt die met informatie uit haar omgeving om tot overstijgende conclusies te komen.

De Inspectie monitort de gevolgen van de coronacrisis voor het werken in Nederland. Dit betreft de ontvangen en onderzochte klachten en meldingen en de ervaringen met de genomen maatregelen om het virus in te dammen. Daarnaast gaat het om de manier waarop de crisis de visie op risico's

²⁰ Inspectie SZW, Staat van eerlijk werk, oktober 2019.

rondom gezond, veilig en eerlijk werk, en ook bestaanszekerheid heeft veranderd. Op een later moment beziet de Inspectie in hoeverre bevindingen leiden tot een separate publicatie dan wel onderdeel zijn van een reguliere rapportage zoals het jaarverslag. De oorspronkelijk eind 2020 geplande Staat van gezond werken zal nu in 2021 verschijnen.²¹ De Staat van gezond werken wordt, naast andere bronnen, van input voorzien door het rapport 'Beroepsziekten in beeld' dat de Inspectie in november 2020 op haar website publiceert.

In 2021 start de Inspectie met het voorbereiden van een geïntegreerde Staat van Werk, waarin een beeld wordt gegeven van het functioneren van de arbeidsmarkt en de sociale zekerheid. Belangrijke bouwstenen hiervoor zijn eigen inspectiezaken en (strafrechtelijke) onderzoeken en meldingen. Maar ook de eigen monitoronderzoeken (zoals Arbo in Bedrijf, de Nalevingsmonitor Eerlijk Werk en de Ongevallenmonitor), registerbronnen (zoals van het CBS) en andere (wetenschappelijke) publicaties. In 2021 werkt de Inspectie verder aan deze rapportage, die naar verwachting in 2022 wordt gepubliceerd.

Specifieke signalen

Naast bovenstaande overkoepelende rapportages heeft de Inspectie ook oog voor specifieke ontwikkelingen en risico's. Een continu signaleringsproces begint met het verzamelen van en zoeken naar ontwikkelingen en risico's die het werk van de Inspectie raken. De Inspectie verkrijgt de hiermee verkregen

²¹ Centrale onderwerpen zijn: de omvang en aard van beroepsziekten en de belangrijkste oorzaken daarvan, de preventie van ongezond werken, veiligheidscultuur binnen bedrijven, het stelsel rond de aanpak van beroepsziekten, het perspectief van slachtoffers en de activiteiten van de Inspectie en relevante partijen om beroepsziekten terug te dringen.

informatie, om meer zicht te krijgen op de aard, de omvang en de strategische betekenis hiervan. Wanneer nodig signaleert de Inspectie vervolgens die ontwikkeling of het risico bij de organisatie(s) die daarvoor verantwoordelijk is (of zijn). In 2020 betrof dit onder meer signalering over fraude en misstanden door taalscholen bij inburgering. Ook de jaarlijkse signaleringsbrief²² over fraudefenomenen in de sociale zekerheid valt hieronder. Op deze manier versterkt de Inspectie haar reflectieve functie.

²² Inspectie SZW, Signaleringsbrief Fraudefenomenen in de sociale zekerheid, 2020; Kamerstukken 2020-0000071277.

Ook **werkgevers** zijn gebaat bij **toezicht** en **handhaving** van de **Inspectie**. Als **oneerlijk** werk wordt tegengegaan, **verbetert** het **eerlijke** speelveld voor **ondernemers**.

3 Eerlijk werk

3.1 Ontwikkelingen

Eerlijk werk onder druk

In 2020 heeft een aantal door de Inspectie al eerder gesignaleerde ontwikkelingen zich doorgezet. Het grote internationale arbeidspotentieel, de internationale concurrentie, de digitalisering en de groei van de platformeconomie leiden voor een groot deel van de werkenden in Nederland tot een aanhoudende druk op de loonontwikkeling en overige arbeidsvoorwaarden. Zeker in sectoren met lager gekwalificeerd, arbeidsintensief werk.²³

Meerdere commissies en organisaties hebben de afgelopen periode aandacht gevraagd voor de rechtspositie en bescherming van werkenden met vaste respectievelijk flexibele contracten. Daarin klinkt door dat aanpassingen in de verschillende contractuele mogelijkheden om te werken de risico's op oneerlijk werk kunnen verkleinen. Te verwachten is dat de politieke en beleidsmatige reactie op onder andere het werk van de commissie Borstlap en de WRR²⁴ vanaf 2021 een richtinggevend vervolg zullen krijgen. Dat geldt ook voor de regelgeving waarop de Inspectie toeziet.

Arbeidsmigranten extra kwetsbaar

Bekende problemen op het gebied van oneerlijk werk zijn

door de coronacrisis vergroot en zichtbaarder geworden. Vooral als het gaat om de kwetsbare positie van werkenden met een laag loon en een flexibel arbeidscontract en zzp'ers met een slechte financiële positie; werkenden aan de onderkant van de arbeidsmarkt.²⁵ Arbeidsmigranten zijn daarbij extra kwetsbaar vanwege de taalbarrière en hun afhankelijkheid van de werkgever voor werk, huisvesting en zorgverzekering. De Inspectie neemt deel aan het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, dat structurele verbeteringen op de thema's wonen, werken, zorg, registratie en regulering van uitzendbureaus voorstelt.

3.2 Doelen

Door inzet van interventies in programma's werkt de Inspectie aan de volgende doelen op het domein van eerlijk werk:

- het aanpakken van misstanden, voor de bescherming van kwetsbare groepen aan de onderkant van de arbeidsmarkt;
- het blootleggen van mechanismen op de arbeidsmarkt, voor signalering en een gerichte aanpak van misstanden;
- het bevorderen van eerlijke beloning en bewustzijn daarover bij werkenden;
- het bevorderen van goed opdrachtgeverschap voor de bescherming van kwetsbare groepen aan de onderkant van de arbeidsmarkt.

Bij het aanpakken van misstanden richt de Inspectie zich vooral op werkgevers in de top van de nalevingspiramide. Dit zijn werkgevers die crimineel gedrag vertonen, bewust de regels overtreden of constructies opzetten waarmee de wet wordt overtreden. De Inspectie zet hierop verschillende interventies in, zoals (her)inspecteren, samenwerking met andere toezichthouders en strafrechtelijk onderzoek.

De boodschap van de Inspectie is dat alleen toezicht en handhaving niet voldoende zijn om de problemen aan te pakken. Het is ook van belang om de mechanismen die mede ten grondslag liggen aan deze misstanden en oneigenlijke verdienmodellen bloot te leggen. De Inspectie zet zich in om deze onwenselijke constructies zichtbaar te maken en daarover te rapporteren. Ook versterkt de Inspectie het bewustzijn over eerlijke arbeidsvoorwaarden, met activiteiten om goed werkgeverschap en goed opdrachtgeverschap te ondersteunen. Een voorbeeld is de zelfinspectietool Eerlijk werken.

3.3 Activiteiten in 2021

Positie van arbeidsmigranten

De vraag naar arbeidsmigranten is duidelijk blijvend van aard. Verschillende factoren in onze samenleving zorgen ervoor dat onze economie van deze groep werkenden afhankelijk is. De positie van arbeidsmigranten vraagt echter om meer bescherming. De sectorprogramma's die veel te maken hebben met arbeidsmigranten intensiveren hun inzet in 2021.

²³ Inspectie SZW, Staat van eerlijk werk, oktober 2019.

²⁴ Commissie Regulering van Werk, In welk land willen wij werken?, januari 2020. WRR, Toekomst van werk, januari 2020.

²⁵ In hoofdstuk 1 staat een beknopte omschrijving van deze groepen.

Zo blijft de Inspectie in 2021 stevig inspecteren in slachterijen en in de vlees- en visverwerkende industrie. Daarbij streeft de Inspectie naar een dekking van 60%. Ook in de glastuinbouw worden weer intensiever gerichte inspecties uitgevoerd. Bij deze controles kijkt de Inspectie naar de rol van uitzendbureaus bij het uitlenen van arbeidsmigranten. Daarnaast ondersteunt de Inspectie andere partijen in de aanpak om de afhankelijkheid voor arbeidsmigranten op het gebied van huisvesting van uitzendbureaus te verkleinen. Het aanpakken van malafide uitzendbureaus blijft een speerpunt. Dat doen we in samenwerking met de Belastingdienst en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) en met Belgische en Duitse inspectiediensten. In 2021 willen we de bestrijding verbreden door op dit punt ook met de Sociale Verzekeringsbank (SVB) samen te werken.

De Inspectie vindt het belangrijk om arbeidsmigranten al bij hun binnenkomst in Nederland bewust te maken van wat eerlijke beloning inhoudt. Om die reden intensificeert de Inspectie de samenwerking met Bulgarije en Polen. Ze levert input aan het Centrale Informatieknooppunt dat door verschillende departementen ontwikkeld wordt naar aanleiding van het eerste advies van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten. Dit knooppunt maakt relevante informatie voor arbeidsmigranten toegankelijk en stelt deze in diverse talen beschikbaar. De fenomeenonderzoeken van de Inspectie richten zich op de relatie tussen vormen van verblijfsrecht en slecht werkgeverschap, en nieuwe fenomenen rondom het innemen van paspoorten en de rol van knokploegen. In 2021 zijn ervaringen uit eerdere onderzoeken beschikbaar om het horen van arbeidsmigranten als getuigen te verbeteren, zodat de bereidheid om mee te

werken aan een onderzoek tegen de werkgever toeneemt. Daarbij blijft de Inspectie onverminderd aandacht houden voor de situaties waarin sprake is van arbeidsuitbuiting. De rechercheonderzoeken naar arbeidsuitbuiting worden zoveel mogelijk gecentraliseerd in een nieuw researchteam waarvan de capaciteit in 2021 en 2022 wordt uitgebreid.²⁶

Sinds 1 maart 2020 geldt een meldplicht voor buitenlandse werkgevers (dienstverrichters) en zelfstandigen uit een ander land in de Europese Economische Ruimte (EER) of Zwitserland die een tijdelijke opdracht in Nederland uitvoeren. Buitenlandse werkgevers moeten de komst van hun in Nederland gedetacheerde werknemers melden. Ook zzp'ers, werkzaam in bepaalde risicosectoren, die hier in opdracht komen werken, moeten zich voor aanvang van het werk melden. De dienstontvanger moet controleren of de melding juist is. Dit staat in de Wet arbeidsvoorwaarden gedetacheerde werknemers in de EU (WagwEU). Met voorlichting en communicatie beoogt de Inspectie de bekendheid met deze regels te vergroten. Daarnaast vinden op basis van risicoanalyses, waarbij gebruik wordt gemaakt van historische vergelijkingen, op handhaving gerichte controles plaats.

²⁶ Dit team richt zich samen met de programma's Arbeidsuitbuiting, Uitzendbureaus en Bedrijven met gevaarlijke stoffen ook op de aanpak van misstanden in de uitzendbranche en onderzoeken naar gevaarlijke stoffen. Door de opsporing hiernaar zoveel mogelijk te centraliseren, vergroot de Inspectie de specialistische kennis op het onderwerp en bevordert daarmee de strafrechtelijke aanpak. In dit team zitten bijvoorbeeld de gecertificeerde mensenhandelrechercheurs die het proces van intake en aangifte uitvoeren.

Veranderende werkomstandigheden

In veel sectoren waar de Inspectie zich op richt zijn de werkomstandigheden in 2020 veranderd. Dit werkt door in 2021. De coronacrisis zorgt er bijvoorbeeld voor dat kantoren en hotels een veel lagere bezetting hebben en tegelijkertijd dat er hogere eisen worden gesteld aan gebouwschoonmaak (kantoren, scholen, zorginstellingen). De Inspectie houdt rekening met dit soort sectorontwikkelingen en mogelijke veranderingen in nalevingsgedrag.

De druk op de hele keten van pakket- en maaltijdbezorging en distributiecentra is toegenomen door veranderend gedrag van Nederlandse consumenten. We zijn vaker online boodschappen gaan doen en meer producten vanuit huis gaan bestellen. De platformeconomie op deze terreinen blijft groeien, met de nodige risico's op oneerlijke beloning en arbeidstijden. Vaak werken de medewerkers in de distributiecentra 's avonds en 's nachts, zodat de klanten hun bestellingen de volgende dag in huis hebben. Pakket- en maaltijdbezorgers hebben het nog nooit zo druk gehad. Maar uit inspecties in 2020 blijkt dat dit werk lang niet altijd op een eerlijke manier gebeurt. De Inspectie gaat in 2021 hierop extra investeren. Door in distributiecentra te controleren op lange werktijden en risico's op aanrijdgevaar, bij maaltijdbezorgers of zij ouder dan 16 jaar zijn²⁷ en bij pakketbezorgers op naleving van de arbeidsmarktwetten.

Daarnaast gaat de Inspectie door met het in kaart brengen van online platforms waarop en de markten waarin deze platforms

²⁷ In 2020 is de regelgeving rondom de maaltijdbezorging aangepast. Dit werk is sinds 1 juli verboden voor jongeren onder de 16 jaar.

opereren. Zo verkrijgt zij meer inzicht in de aard en omvang en de daarmee samenhangende risico's op oneerlijk werk. Daarbij inventariseert de Inspectie ook wat de (on)mogelijkheden zijn om daar – vanuit de Inspectie – tegenop te treden.

Verdiepend onderzoek naar oneerlijk werk bij bedrijven

In 2021 bezoekt de Inspectie 750 bedrijven voor de Nalevingsmonitor Eerlijk Werk (NEW). Vaak is niet zichtbaar dat werkgevers hun werknemers op een oneerlijke manier werk laten verrichten. De monitor zorgt voor meer inzicht in welke mate oneerlijk werk in Nederland voorkomt en maakt daarbij verschillen tussen (sub)sectoren duidelijk. Met dit inzicht kan de Inspectie gericht misstanden aanpakken.

De Inspectie blijft ook in de programma's projecten opstarten die gericht zijn op risico's in sectoren waar we van oudsher minder actief in zijn geweest of waar nieuwe risico's kunnen ontstaan. Net als in voorgaande jaren worden in 2021 alle meldingen inhoudelijk beoordeeld en daar waar mogelijk opgepakt. Trends en ontwikkelingen worden in het meldingen-programma gesignaleerd en voor specifieke doelgroepen worden aanvullende interventies ingezet. Zo staat voor 2021 een hercontrole van de animatiesector gepland. Ook vindt verkennend onderzoek plaats naar misstanden bij niet bij de brancheorganisaties aangesloten supermarkten. Daarnaast vindt onderzoek plaats naar keukens die vaak op achteraf-locaties worden gebruikt om maaltijden voor catering en bezorging te bereiden.

Eerlijke concurrentie voor ondernemers

Ook werkgevers zijn gebaat bij toezicht en handhaving van de Inspectie. Als oneerlijk werk wordt tegengegaan, verbetert het

eerlijke speelveld voor ondernemers. Ondersteuning van brancheverenigingen is een van de instrumenten van de Inspectie. Zo onderzoekt de Inspectie in 2021 in de transport-sector de misstanden op het gebied van verhuizingen. Volgens de branchevereniging gebeurt daar vanwege de primaire focus van opdrachtgevers (onder wie particulieren) op de prijs, veel oneerlijk maar ook ongezond en onveilig werk. Met de branchevereniging zetten we in op het vergroten van de kennis van de gevaren en risico's en het verbeteren van goede arbeidsomstandigheden en eerlijke arbeidsvoorwaarden.

In sommige sectoren is het extra belangrijk dat bij de startende ondernemer bekend is wat de regels zijn en wat de gevolgen zijn van niet-naleving, zodat hij eerlijk concurreert met andere ondernemers. Daarom verstuurt de Inspectie hierover brieven naar startende uitzendbureaus en voert zij gesprekken met startende schoonmaakbedrijven. Het starten van een schoonmaakbedrijf is laagdrempelig en daarom is voorlichting belangrijk. Dit moment dient ook om ondernemers met malafide intenties van de markt te weren.

De Inspectie richt met de Belastingdienst een casustafel in om een gezamenlijke werkwijze te ontwikkelen voor het detecteren en aanpakken van opdrachtgevers van schijnzelfstandigen. Daarmee wordt schijnzelfstandigheid tegengegaan en ontduiking van arbeidswetgeving voorkomen. Ook ontwikkelt de Inspectie met de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) een gezamenlijke werkwijze om misbruik van migratieregelingen tegen te gaan. Door het aanpakken van werkgevers die vreemdelingen onrechtmatig Nederland in laten reizen en/of illegaal tewerkstellen, bestrijden we concurrentievervalsing en verdringing op de arbeidsmarkt.

De Inspectie ondersteunt sociale partners bij hun toezicht op de naleving van algemeen verbindend verklaarde cao's. Dit doet zij door op verzoek te onderzoeken of de geldende cao juist is toegepast. Als dat niet zo is, kan de verzoeker nakoming van de cao afdwingen bij de civiele rechter. Deze werkwijze draagt bij aan het tegengaan van oneigenlijke concurrentie op arbeidsvoorwaarden.

Meer samenwerking met andere partijen

De maatschappelijke problemen op de arbeidsmarkt zijn buitengewoon complex en raken niet alleen het werk van de Inspectie, maar ook het werk van andere partijen. Dat maakt dat samenwerken met andere partijen nodig blijft om maatschappelijke problematiek effectief te kunnen aanpakken. Dat deed de Inspectie al en dat blijft ze ook doen. Steeds op verschillende manieren en met verschillende partijen en daar waar de problematiek erom vraagt.

Bij misstanden in de bouw, bij snelle renovatie en verbouwingen van gebouwen met een speculatief oogmerk, komt de Inspectie samen met andere toezichthouders met een lokale aanpak. De ervaring leert dat hier de kans op misstanden rond eerlijk werk relatief groot is. Voor deze aanpak is het nodig om de informatiepositie te verbeteren, zodat duidelijker wordt wie tegen welke arbeidsvoorwaarden werken. De Inspectie werkt met de Belastingdienst informatiegestuurd. Met de registraties die grote aannemers bijhouden, verbetert de informatiepositie over wie er werken op grote bouwwerken. De Inspectie deelt mogelijke kwaliteitsverbeteringen van deze registraties (de poortadministratie) met de sector. Zo krijgen de hoofdaannemers meer zicht en inzicht in de risico's op oneerlijk werk.

Met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) vindt onderzoek plaats naar internationaal transport over de Nederlandse wegen. De samenwerking richt zich op ondernemingen die chauffeurs in Nederland inzetten, terwijl gedaan wordt alsof ze vanuit het EU-land rijden waar zij formeel een arbeidsovereenkomst hebben. Met het onderzoek krijgt de Inspectie inzicht in de sector, bedrijfsjuridische constructies en onderbetaling van werknemers.

De Inspectie werkt op projectmatige basis samen in interventieteams met de Belastingdienst, het UWV, de SVB en andere overheidsdiensten. Door de uitwisseling van informatie ontstaat beter inzicht in de malafiditeit in bepaalde bedrijfstakken. En via een integrale aanpak hebben de samenwerkingspartners een grotere repressieve slagkracht en meer preventief effect op de branche. Voor een deel vindt die samenwerking plaats binnen de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI). De LSI richt zich op diverse vormen van fraude, overtredingen van arbeidswetgeving en daarmee samenhangende misstanden. In 2021 participeert de Inspectie in de LSI-projecten die zich richten op de aanpak van malafide facilitators, schijnzelfstandigheid, misstanden rond fiscaliteit, arbeid en sociale zekerheid in de horeca en de wijkgerichte aanpakken.

De Inspectie werkt in de vorm van de pilot SEEV (Snel Efficiënt Effectief Veilig) samen met het RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum) Noord-Holland. Doel van de samenwerking is het stroomlijnen van informatieverzoeken over ondermijnende criminaliteit en daar waar mogelijk het melden en gezamenlijk bijhouden van signalen. Ook neemt de Inspectie volgend jaar deel aan het Mensenhandel Field Lab. Dat is een initiatief van het Openbaar Ministerie en de

Nationale politie om samen met andere organisaties en wetenschappers een nieuwe, meer effectieve aanpak van mensenhandel te ontwikkelen. De aanpak van arbeidsuitbuiting als vorm van mensenhandel staat in de periode 2021-2022 centraal.

Ook in 2021 gaat de Inspectie in internationale samenwerking investeren. Daarom wordt de samenwerking met inspecties van andere lidstaten versterkt, onder meer met de Nationale liaisonbureaus.²⁸ De Inspectie hecht een groot belang aan een actieve en daadkrachtige European Labour Authority (ELA).²⁹ De ELA is opgericht om te zorgen dat lidstaten de EU-wetgeving op het gebied van grensoverschrijdende arbeid op een eerlijke, eenvoudige en effectieve manier kunnen handhaven. De ELA heeft voor 2021 speerpunten benoemd. Een daarvan is dat de ELA de samenwerking tussen EU-landen bij de handhaving van EU-wetgeving ondersteunt, waaronder bij gezamenlijke en gecoördineerde inspecties. Daarvoor biedt zij operationele en technische ondersteuning. Een ander speerpunt is dat de ELA ervoor zorgt dat individuen en werkgevers gemakkelijk toegang krijgen tot informatie over rechten en plichten bij arbeid over de grens.

²⁸ Deze regelen de administratieve samenwerking en gegevensuitwisseling tussen EU-lidstaten over handhaving van arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden. Ook het geven van voorlichting over en het verlenen van bijstand bij naleving behoort tot de taken van deze bureaus.

²⁹ De European Labour Authority, die in 2019 formeel is opgericht, heeft als voornaamste doel om misbruik bij grensoverschrijdend werk te voorkomen. Deze autoriteit moet er onder meer voor zorgen dat nationale inspecties voldoende samenwerken bij grensoverschrijdende arbeid.

Begin 2021 hebben alle 27 lidstaten een verbindingsfunctionaris gedetacheerd bij de ELA. Zij gaan een belangrijke rol spelen bij het versterken van de samenwerking tussen de lidstaten. De Inspectie draagt actief bij aan deze samenwerking.

In 2020 vond de eerste EMPACT³⁰ *analytical meeting* plaats, waaraan analisten van verschillende Europese landen hebben deelgenomen. Het doel was om informatie over bijvoorbeeld arbeidsuitbuiting bij *domestic work* met elkaar uit te wisselen. Het voornemen bestaat om ook in 2021 weer een analytical meeting te laten plaatsvinden. Verder worden in 2021 vanuit EMPACT Joint Action Days georganiseerd.

Slimmer werken met data

De Inspectie gebruikt de beschikbare data om duidelijk te maken waar misstanden zich concentreren. Zo brengt de Inspectie opsporingsinformatie en informatie uit het programma Schoonmaak bij elkaar om voor de aanpak in 2021 de problematiek in de schoonmaakbranche te schetsen. Binnen het programma Uitzendbureaus wordt op eenzelfde manier opsporingsinformatie en toezichtsinformatie in samenhang geanalyseerd. Het betreft informatie over alle uitzendbureaus die in de periode van 2018 tot en met 2020 in onderzoek zijn geweest. De analyse heeft onder meer als doel om beter zicht te krijgen op de notoire overtreders binnen deze branche. Daarnaast draagt de analyse bij aan het in kaart brengen van de instrumenten die de Inspectie in 2021 bij de aanpak van deze notoire overtreders kan inzetten.

³⁰ European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats

Door beschikbare data goed te gebruiken, kan de Inspectie misbruik slimmer en met minder last voor de burger opsporen. Een voorbeeld hiervan is de privaat-publieke samenwerking met banken. De Inspectie investeert in actieve opsporing van mogelijke uit bankgegevens gebleken uitbuitingssituaties. Dat gebeurt met geautomatiseerde zoekprogramma's die banken binnen hun eigen systemen kunnen toepassen. Hieraan doen alle grote banken en de Financial Intelligence Unit (FIU) mee. Banken kunnen zo eerder misstanden via bankgegevens op het spoor komen en daardoor voorkomen.

Druk op opdrachtgevers

Fatsoenlijk werk begint bij goed opdrachtgeverschap. In bepaalde sectoren hebben opdrachtgevers (grote) invloed op de mate waarin eerlijk kan worden gewerkt. Opdrachtgevers zijn zich vaak niet bewust van risico's op oneerlijk werk verderop in de productieketen, doordat selectie van de goedkoopste aanbieder voorop staat.

Door de grote opdrachtgevers in de pakketbezorging te confronteren met wat er zich binnen hun keten afspeelt, beoogt de Inspectie dat zij uiteindelijk alleen met eerlijke bedrijven in zee gaan. Het effect hiervan is groter dan bij het alleen controleren van individuele pakketbezorgers. De Inspectie is in 2020 met deze strategie gestart en vervolgt deze in 2021. Dat doet zij door met alle grote marktpartijen het gesprek aan te gaan, te signaleren wat wordt aangetroffen en hen aan te zetten tot betere interne beheersprocessen.

Datzelfde geldt voor hoteliers. De Inspectie voert met hen gesprekken over misstanden bij de schoonmaak van de kamers en legt de nadruk op verantwoord aanbesteden van schoonmaak.

De **hogere** arbeidsbelasting door het **thuiswerken** en de hoge druk op **productie** brengen een **nieuw vraagstuk** met zich mee: hoe moet de **werkgever** de **arbozorg** regelen als **werknemers** in grote aantallen thuis blijven werken?

4 Gezond en veilig werk

4.1 Ontwikkelingen

Veilig en gezond werken is meer dan ooit van groot belang. Dat heeft de coronacrisis haarfijn duidelijk gemaakt. Er zijn natuurlijk grote verschillen in het effect dat de crisis heeft en heeft gehad. Er zijn sectoren die min of meer stilvielen (zoals de horeca en cultuursector). Er zijn ook sectoren waar juist meer productie werd geleverd (bijvoorbeeld distributiecentra als gevolg van toegenomen online verkopen) en sectoren waar werknemers door de aard of organisatie van hun werkzaamheden een groter risico op besmetting liepen. De coronacrisis kwam tot uiting in besmettingen op het werk, een versteviging van de hygiënemaatregelen en het gebruik van mondneusmaskers.

Er zijn structurele arbeidstekorten in de publieke dienstverlening: bij de politie, in het onderwijs en in de zorg. Dat leidt tot meer risico's op psychosociale arbeidsbelasting en (langdurig) verzuim. Door het coronavirus nemen deze risico's vooral in de zorgsector extra toe. In andere beroepsgroepen zijn werknemers juist meer gaan thuiswerken. Voor hen kan de werk-privébalans onder druk komen te staan en het risico op werkstress en psychosociale arbeidsbelasting toenemen. De Alliantie Digitaal Samenleven¹ geeft aan dat vooral jongeren tussen 25 en 35 jaar stressklachten ervaren. Door het toenemend gebruik van digitale communicatiemiddelen komen zij

moeilijker tot rust, wat kan leiden tot een burn-out. Een ander aandachtspunt is de hoge snelheid van het werk en de mate waarin de aard van het werk verandert. Uit onderzoek van de WRR blijkt dat 38% van de werkenden aangeeft vaak of altijd snel te moeten werken om het werk af te kunnen krijgen. Dit kan mensen die niet aan de hoogproductieve eisen voldoen uit de arbeidsmarkt drukken, bijvoorbeeld als zij een (mentale) arbeidsbeperking hebben. Ook maakt dat de re-integratie van mensen na een burn-out, ernstige ziekte of arbeidsongeval moeilijker. De hogere arbeidsbelasting door het thuiswerken en de hoge druk op productie brengen een nieuw vraagstuk met zich mee: hoe moet de werkgever de arbozorg regelen als werknemers in grote aantallen thuis blijven werken?

In de komende jaren zetten projectontwikkelaars en woningcorporaties in de bouwsector in op de energietransitie en de verduurzaming van de energieproductie. Nieuwe technieken en experimentele pilotprojecten met zonnepanelen, windmolenparken en laadpunten voor elektrische auto's leiden mogelijk tot nieuwe, nog onbekende risico's. Bestaande arbeidsrisico's leidend tot ongevallen op de bouwplaats zullen door groter materieel (transformatoren) toenemen. Maar ook door taal- en cultuurproblemen vanwege internationalere werkplaatsen, werkdruk door gebrek aan gekwalificeerd personeel en stapeling van risico's. Om goed zicht te houden op risico's op de werkvloer en de ontwikkelingen in de aard van arbeidsongevallen is het ook belangrijk de ondermelding van ongevallen aan te pakken.

4.2 Doelen

De ICF-gelden stellen de Inspectie in staat de inzet op blootstelling aan gevaarlijke stoffen te intensiveren. Ook kan zij hierdoor risicogericht gevaarlijke en ongezonde werksituaties aanpakken, door herstel van de balans tussen reactieve en actieve interventies. De Inspectie werkt door inzet van interventies in programma's aan de volgende doelen op het domein van gezond en veilig werk:

- het aanpakken van onveilige en ongezonde werksituaties, blootleggen van de achterliggende oorzaken en ontwikkelen van een bijpassende effectieve aanpak. Daarmee draagt de Inspectie bij aan de terugdringing van de maatschappelijke kosten van onveilig en ongezond werk en verzuim als gevolg daarvan;
- het doen van onderzoek naar arbeidsongevallen en klachten over (gevaarlijke en ongezonde) werksituaties en machines met het doel daarvan te leren. De leerervaringen zijn bedoeld voor het bedrijf, de fabrikant en de branche, maar ook voor de Inspectie zelf;
- het bijdragen aan meer bewustwording van werkgevers en werknemers van de gevaren van ongezond en onveilig werken. Het stimuleren van een cultuur van veilig en gezond werken (samen met relevante ketenpartners) en het aanpakken van misstanden;
- om haar doelen te bereiken, intervenueert de Inspectie niet alleen bij de werkgever, maar ook bij andere betrokken partijen in het netwerk.

¹ De Alliantie is een publiek-privaat samenwerkingsverband van meer dan 30 partijen, waaronder het ministerie van BZK.

4.3 Activiteiten in 2021

Arbozorg en veiligheidscultuur

De Inspectie zet in 2021 opnieuw in op naleving van de arbokernverplichtingen. Via voorlichting en actieve inspecties wijst de Inspectie werkgevers in specifieke subsectoren op het belang van een goede invulling van de RI&E, het plan van aanpak en het basiscontract als basis voor veilig en gezond werk. Daarnaast besteedt de Inspectie bij de actieve inspecties in alle programma's aandacht aan de aanwezigheid van genoemde arbokernverplichtingen en toetst waar mogelijk ook de inhoudelijke kwaliteit daarvan. In 2021 wordt een in 2020 ontwikkeld instrument gevalideerd dat een indicatie moet verschaffen van de gezond- en veiligheidscultuur van kleine en middelgrote organisaties. Ook onderzoekt de Inspectie of dat instrument bij ongevalsonderzoek kan worden toegepast. De indicatie die het instrument geeft van de gezond- en veiligheidscultuur in een bedrijf kan mede de keuze van de interventie bepalen (in aanvulling op de huidige criteria van de gedifferentieerde aanpak). In de vlees- en visverwerking voert de Inspectie systeeminspecties uit. Het arbobeleid, arbozorg-systeem en de bijbehorende beleidscyclus ('plan-do-check-act') van het bedrijf worden onder de loep genomen wanneer er in de afgelopen jaren meerdere ongevallen plaatsvonden. Tot slot schaaft de Inspectie in 2021 de pilot die zich richt op het schriftelijk opvragen van RI&E's, flink op.

Coronavirus

Voor de beheersing van het maatschappelijke risico van het coronavirus hebben onder meer de sociale partners diverse instrumenten ontwikkeld, om zo handvatten te geven voor juist gedrag en een juiste aanpak. Deze instrumenten hebben

niet altijd een wettelijke basis. Een voorbeeld hiervan zijn de coronaprotocollen. De Inspectie zette zich in om tot een juridisch houdbare aanpak te komen. Dat deed ze onder meer door haar werkwijze zodanig aan te passen dat de op coronaproblematiek gerichte arbocatalogi versneld kunnen worden getoetst. Ook zette ze zich in om concretere normen (met daarbij komende bevoegdheden) in de tijdelijke wetgeving te laten opnemen. Vanwege de grote impact van het coronavirus op de samenleving en daarmee ook de werkvloer besteedt de Inspectie bijzondere aandacht aan dit risico. De focus ligt daarbij op de inventarisatie van dit risico in de RI&E en de beheersmaatregelen daarvoor in het plan van aanpak. In sectoren en beroepen waar het moeilijk is om anderhalve meter afstand te houden, worden innovatieve oplossingen gezocht. De focus ligt in 2021 op een actieve aanpak van het coronarisico in meerdere sectoren waar zich bijzondere uitdagingen in de bedrijfsvoering voordoen. Ook leidt de coronacrisis tot nieuwe vormen van samenwerking met onder meer veiligheidsregio's, NVWA en andere crisispartners. In bepaalde zorgberoepen lopen werkenden vanwege de aard van hun werkzaamheden een verhoogde kans om aan corona te worden blootgesteld, bijvoorbeeld omdat zij zorgen voor besmette patiënten. De Inspectie richt zich daar in het bijzonder op de naleving van de aanvullende regels voor een adequate bescherming van deze werkenden. De Inspectie gaat samen met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) met het programma 'Goed werkgeverschap in de zorg' verder.

Ook onderzoekt de Inspectie in 2021 in hoeverre andere biologische agentia dan corona een risico kunnen zijn voor

een gezonde en veilige werkplek voor werknemers. Daarmee versterkt de Inspectie haar kennispositie. Indien de onderzoeksbevindingen daartoe aanleiding geven zet de Inspectie gerichte interventies in.

Psychosociale arbeidsbelasting (PSA)

In het kader van de ingezette levensloopbenadering staat 2021 in het teken van mantelzorgers in de leeftijdsgroep 45+. Deze doelgroep kan onder meer te maken krijgen met combinatiedruk werk-privé (mede door (mantel)zorgtaken) en (leeftijds)discriminatie. De Inspectie richt zich daarnaast op de verantwoordelijkheid van werkgevers voor PSA en het arboproof gebruik van ICT-middelen in de thuissituatie, dat door de coronacrisis een enorme vlucht heeft genomen. De Inspectie zal bij een groot aantal nog te selecteren bedrijven de RI&E en het plan van aanpak opvragen en die beoordelen op de beschreven PSA-risico's van thuiswerk en de omgang met coronamaatregelen op de werkplek.

Arbeidsmarktdiscriminatie

De inzet op arbeidsmarktdiscriminatie krijgt onder meer vorm door de doorontwikkeling van een algoritme waarmee online vacatures 'real time' kunnen worden gescand op discriminatie op leeftijd, sekse, en afkomst. Een ander traject is het stimuleren van zelfregulering van online en social media platforms die een rol spelen in de werving en selectie. Ook bekijkt de Inspectie of verder onderzoek met 'mystery-elementen' kan bijdragen aan het in kaart brengen van arbeidsmarktdiscriminatie. De Inspectie streeft waar nodig gedragsverandering na via handhaving, waar mogelijk via het voeren van 'het goede gesprek' en het geven van adviezen. Dit gebeurt ook samen met relevante branche- en werkgeversorganisaties en stakeholders. De afgelopen jaren

hebben laten zien dat de nalevingsbereidheid na een initiële inspectie hoog is. Daarom kan een focus op voorlichting en bewustwording effectief zijn. Bij werkgevers wordt ook gekeken naar de procedures voor interne werving en selectie en (de gelijke kansen bij) doorstroming binnen de organisatie.

Gevaarlijke stoffen

Meer dan 100.000 bedrijven in Nederland werken met gevaarlijke stoffen. De bijbehorende gevaren lopen uiteen van acute gevaren (verstikking, brand, vergiftiging, bedwelmend en explosie), tot gevaren die de gezondheid op lange termijn aantasten (kanker, longaandoeningen zoals COPD, huidziekten).

Ook in 2021 neemt de Inspectie deel aan minstens 90% van de geplande gezamenlijke inspecties in Brzo-verband.² Dit is een van de doelstellingen van de ICF. Daarnaast leidt de uitbreiding in het kader van ICF tot grotere capaciteit om Brzo-zaken strafrechtelijk op te pakken. Bedrijven worden tot Brzo-bedrijven bestempeld als er grotere procesveiligheidsrisico's spelen, maar bij deze bedrijven worden ook veel CMRS³-

stoffen gebruikt. Daarom heeft eind 2021 50% van de Brzo-bedrijven een initiële inspectie (stap 1 en 2 van het vierstapenmodel voor inspecties op blootstelling aan gevaarlijke stoffen) op CMRS-stoffen gehad en 25% een inspectie op de vervolgstappen (stap 3 en 4). De Onderzoeksraad voor Veiligheid vraagt⁴ aandacht voor verouderende procesveiligheidsapparatuur ('ageing'). Het samenwerkingsverband BRZO+ start een onderzoek naar ageing en zet interventies in om dit onderwerp op de agenda's te houden bij Brzo-bedrijven en betrokken brancheverenigingen.

Door de lopende actualisatie van de ARIE⁵-regelgeving komt een groep bedrijven met procesveiligheidsrisico's in beeld die qua risico's voor de werknemersveiligheid in de buurt kunnen komen van Brzo-bedrijven. De Inspectie gaat in 2021 deze doelgroep nader verkennen, een inspectiemethodiek ontwikkelen en het bestaande handhavingbeleid ARIE actualiseren. Hierdoor wordt op deze categorie bedrijven een gerichte vorm van toezicht mogelijk.

In lijn met de adviezen van de commissie Heerts intensificeert de Inspectie de inzet op blootstelling aan CMRS-stoffen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan het onderwerp Arbozorg, in het bijzonder de RI&E en het plan van aanpak. Een

specifiek team inspecteurs behandelt klachten en meldingen met betrekking tot blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Naast de eerdergenoemde inzet bij Brzo-bedrijven richt de Inspectie zich op CMRS-stoffen die leiden tot grote ziektelast. Een van die stoffen is Dieselmotoremissie (DME). De blootstelling is niet branche- of sectorgebonden en kan op zeer uiteenlopende wijzen plaatsvinden. In 2021 brengt de Inspectie de risico's en de stand der techniek in kaart voor sectoren waar DME een issue is. Ook zet de Inspectie interventies in om het risicobewustzijn bij sectoren en stakeholders te verhogen en voorgeschreven beheersmaatregelen toe te passen. In 2021 wordt eveneens een ranking opgesteld van de qua CMRS-stoffen meest risicovolle bedrijven. Dit gebeurt samen met andere toezichthouders als onderdeel van Informatiegestuurd werken (IGW). Daarnaast vindt in 2021 een vervolgproject plaats naar lijmen, harsen en kitten, wordt het lopende project Chroom6-onderhoud voortgezet en worden herinspecties op Chroom6 uitgevoerd.

Klusbedrijven, zonnepaneelleggers en dakkapelbouwers worden via communicatie bewust gemaakt van risico's rond blootstelling aan asbest waar zij in hun werk tegenaan kunnen lopen. Opdrachtgevers die frequent asbest laten saneren, worden benaderd om vanuit hun rol bij te dragen aan het voorkomen van illegale asbestverwijdering. Voor een groep notoire niet-nalevende asbestsaneerders is er een harde aanpak: de Inspectie gaat hen preventief stilleggen als zij weigeren de regels na te leven.

² Het Brzo 2015 verplicht toezichthouders Brzo-bedrijven periodiek en in afstemming met elkaar te inspecteren. In Nederland gebeurt dat in het samenwerkingsverband BRZO+, waarin Omgevingsdiensten, Veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat, waterschappen ILT en Openbaar Ministerie zijn vertegenwoordigd. Binnen het BRZO+ worden afspraken gemaakt over de uit te voeren inspecties, de inspectiemethode, automatiseringstools, thema's, openbare samenvattingen, gezamenlijke inspectierapportages en opleidingen.

³ CMRS staat voor Carcinogeen (kankerverwekkend), Mutageen (schadelijk voor het erfelijk materiaal mogelijk leidend tot erfelijke afwijkingen bij (ongeboren) kinderen), Reprotoxisch (verminderde vruchtbaarheid en/of effect op het ongeboren kind), Sensibiliserend (kan overgevoeligheid (allergie) veroorzaken via het afweersysteem).

⁴ Chemie in samenwerking – Veiligheid op het industriecomplex Chemelot, Onderzoeksraad voor Veiligheid, 2018.

⁵ Bedrijven waar een bepaalde hoeveelheid gevaarlijke stoffen in installaties aanwezig is of kan worden gevormd (ongeacht beoogde handelingen), dienen een Aanvullende Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (ARIE) uit te voeren gericht op het voorkomen van zware ongevallen en op basis daarvan een pakket maatregelen te nemen. De ARIE-regeling kent vergelijkbare verplichtingen als Brzo 2015.

Om het aantal beroepsaandoeningen te kunnen terugdringen, zet de Inspectie in op de ontwikkeling van een duidelijke, breed gedragen norm voor blootstelling aan dierlijk stof, die voor de gehele varkenshouderij gaat gelden. Ook het onderwerp mestgassen staat hoog op de agenda. De Inspectie start in de schoonmaakbranche een onderzoek naar de gezondheidsrisico's die samenhangen met het gebruik van vernevelbare schoonmaakmiddelen en reinigen onder hoge druk (aerosolen). In 2021 richt de Inspectie zich ook op de afvalsector. Daar kunnen zich door branden op stortplaatsen, accubranden of recycling van materialen serieuze risico's voor werknemers en milieu voordoen.

Ongevallen voorkomen, gedifferentieerd aanpakken en ervan leren

De Inspectie onderzoekt ongevallen en pakt klachten op over ongezond en onveilig werken. Dat vraagt in 2021 naar verwachting ongeveer de helft van de capaciteit die voor veilig en gezond beschikbaar is. Het aantal ongevallen blijft onverminderd hoog en in sectoren waar de werkdruk toeneemt, neemt vermoedelijk ook het aantal ongevallen toe. In 2021 ligt de nadruk op de verdere invoering van de gedifferentieerde aanpak van ongevalsonderzoek. De Inspectie is in 2018 - mede op verzoek van de Tweede Kamer (motie Heerma/van Haga) - begonnen met onderzoek naar een nieuwe manier van het afhandelen van ongevallen. Het gaat hierbij om een meerjarig ontwikkelingstraject. De Inspectie zet met verschillende interventies bedrijven ertoe aan veiliger en gezonder te gaan werken. Bijvoorbeeld door de toedracht van het ongeval te onderzoeken, de onderneming indien nodig een sanctie op te leggen en het bedrijf breder door te lichten tijdens een inspectie. Of door de onderneming zelf te laten onderzoeken wat er mis ging en hoe het bedrijf ervoor kan zorgen dat het

niet nog eens gebeurt. Verder gebruikt de Inspectie informatie uit klachten en meldingen om achterliggende oorzaken van ongevallen te vinden, waarmee ze bedrijven en branches kan informeren over veiliger werken. De Inspectie gebruikt de informatie ook om via risicoanalyses te selecteren waarop zij haar inspanningen het beste kan richten. Zo draagt de Inspectie bij aan een cultuur binnen bedrijven die gericht is op het voorkomen van onveilig en ongezond werk. Bij een dodelijk arbeidsongeval wordt altijd een strafrechtelijk onderzoek gestart. Ook is het mogelijk strafrechtelijke onderzoeken te starten als de werkgever willens en wetens de arboregels overtreedt.

In de bouwsector nam het aantal ernstige ongevallen (ook die met dodelijke afloop) de laatste jaren in ieder geval tot de coronacrisis niet af. De Inspectie doet daarom onderzoek naar de relatie tussen de risico's van samenloop op de bouwplaats en ernstige ongevallen. In de agrarische sector draagt de Inspectie via focus op arbeidsveiligheid bij aan de door de sector zelf gestelde ambitie van 'zero accidents'. In de afvalsector is het aantal ongevallen ook erg hoog. Via stakeholders in deze sector en andere sectoren worden werkgevers gestimuleerd om in nieuwe arbocatalogi de stand van de wetenschap toe te passen. Hierdoor wordt veilig en gezond werken voor de aankomende jaren concreet ingevuld. De inspectie richt haar aandacht ook op die bedrijven in de vlees- en visverwerking waar in de afgelopen jaren meerdere ongevallen zijn gebeurd en neemt hun arbobeleid, arboszorgsysteem en bijbehorende beleidscyclus onder de loep.

Fysieke veiligheid

In de bouw- en infrasector zet de Inspectie in op goed opdrachtgeverschap. Zij besteedt daar vooral aandacht aan de naleving van de bouwprocesbepalingen die slaan op ontwerpfase, uitvoeringsfase, onderhoudsfase en sloop. De Inspectie bezoekt daarvoor bouwplaatsen en gaat op basis van de bevindingen het gesprek aan met de opdrachtgever van de desbetreffende bouwprojecten. Deze gesprekken zetten opdrachtgevers aan om hun verantwoordelijkheid te nemen en die niet over te laten aan de opdrachtnemers in de keten. Niet alleen bij die ene bouwplaats, maar in het algemeen. Daarmee zorgt de Inspectie voor een bredere uitstraling en dus meer effect. Komend jaar zet de Inspectie ook in op de woningbouwcorporaties als belangrijke opdrachtgevers. Daarnaast stimuleert de Inspectie het zelfregulerende vermogen in deze sector, door gesprekken met de branchevertegenwoordigers en de Governance Code 'Veiligheid in de Bouw'.

Toenemende online verkopen zetten druk op werknemers bij distributiecentra waar veel arbeidsmigranten als uitzendkrachten werken. Door taalbarrières kunnen hier onveilige situaties ontstaan. De Inspectie focust hierbij op aanrijdgevaar. Om stages in de chemie- en voedingsbedrijven veiliger te laten verlopen, werkt de Inspectie samen met de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven. De inspectie richt zich op verhuizers, omdat er risico's voor arbeidsongevallen zijn bij het laden en lossen (beknelling, vallen van hoogte). Doel is bewustwording te verbeteren, kennis van gevaren te vergroten en deze beroepsgroep aan te zetten de meest risicovolle bronnen aan te pakken en opleiding en training te verbeteren.

Beroepsziekten

Beroepsziekten kunnen op verschillende manieren ontstaan: door blootstelling aan gevaarlijke stoffen, maar ook door fysieke belasting en psychosociale arbeidsbelasting. In 2021 zet de Inspectie breed in op een goede beheersing van risico's op blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Ook besteedt de Inspectie aandacht aan het (langdurig) gebruik van (te lange) telescopische wasstelen bij glasbewassing. Dit gebruik kan leiden tot blijvende fysieke schade. In de sector agrarisch en groen draagt de Inspectie bij aan verlaging van het aantal beroepsziekten (klachten aan bewegingsapparaat, long- en huidaandoeningen) in de sector. De Inspectie zet ook via de aanpak van werkdruk in de zorg en voorkoming van psychosociale arbeidsbelasting op het voorkomen van beroepsziekten in. Ook sluit de Inspectie voor fysieke belasting aan bij het programma Beroepsziekten van het ministerie van SZW, waar onder meer invulling wordt gegeven aan het Europese project van EU-OSHA *lighten the load*. Dit najaar publiceert de Inspectie het rapport 'Beroepsziekten in beeld'.

Certificatie en markttoezicht

In het kader van markttoezicht en toezicht op certificatie zet de Inspectie in 2021 in op onderzoek naar arbodiensten, machines, containers en kraan- en heismachinisten. Daarnaast voert de Inspectie stelselinterventies uit in de werkvelden asbest, arbokerndeskundigen, ongekeurde drukapparatuur, en gasdeskundige tankschepen. In de werkvelden liften, duikarbeid en productveiligheid (CE-stelsel) worden productinspecties op persoonlijke ademhalingsbeschermingsmiddelen (mondneusmaskers FFP) en enkele bewezen gevaarlijke machines (veevoederrobots, balenpersmachines en spinhoogwerkers) uitgevoerd. Daarbij werkt de Inspectie samen met de

Douane en de NVWA. Ook houdt de Inspectie samen met de Douane een pilot Grenscontrole.

Vanwege grote veiligheidsrisico's of omwille van een grotere betrokkenheid van het veld heeft de wetgever certificatiestelsels ingericht. Dit maakt zelfregulering van de sector mogelijk en kan leiden tot gezondere en veiligere producten en processen. In 2021 wordt binnen een aantal stelsels de persoonscertificatie door een persoonsregistratie vervangen. De Raad voor de Accreditatie (RvA) speelt nu in vele certificatiestelsels een rol. Door corona is het CE-stelsel voor persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) voor zorgmedewerkers onder druk komen te staan. In 2021 treedt de nieuwe Europese Verordening markttoezicht werking.

De Europese samenwerking bij markttoezicht wordt onder meer vormgegeven door Administrative Cooperation Groups (Adcos) om in Europees verband te komen tot een afgestemd, efficiënt en consistent markttoezicht. De Inspectie levert actieve vertegenwoordigers van de Adco's voor apparatuur in explosieve omgeving, liften, machinerie, drukapparatuur en persoonlijke beschermingsmiddelen.

Fatsoenlijk werk begint bij goed opdrachtgeverschap. Opdrachtgevers zijn zich vaak niet **bewust** van **risico's** op oneerlijk **werk** verderop in de **productieketen**, doordat **selectie** van de **goedkoopste aanbieder** voorop staat.

5 Bestaanszekerheid

5.1 Ontwikkelingen

Eind 2019 waren er ongeveer 521.000 uitkeringsontvangers met een bijstands- (gerelateerde) uitkering en bijna 222.000 met een werkloosheidsuitkering. Daarnaast hadden ruim 752.000 personen een uitkering vanwege (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid.⁶ De afgelopen jaren ging het goed met de economie, maar de coronacrisis leidt tot een flinke instroom in de WW. In de periode maart-juli 2020 was het aantal toegekende WW-uitkeringen tot wel 167% hoger dan het gemiddelde van de afgelopen 12 maanden.⁷ Volgens het UWV zou de instroom zonder de NOW-regelingen (tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid) van de overheid nog veel groter zijn geweest. Ook zzp'ers lopen als gevolg van achterblijvende opdrachten of gebrek aan buffers en spaargeld een risico op financiële problemen.

Werkgevers zijn in deze tijd terughoudend met het verlengen van aflopende, tijdelijke dienstverbanden en met het aannemen van nieuw (tijdelijk) personeel. UWV ziet dan ook dat vooral mensen met een tijdelijk contract de WW instromen. Dit zijn vooral jongeren die in de horeca en de uitzendbranche werkten. Ook is door de crisis het aantal door het vinden van werk beëindigde WW-uitkeringen gedaald. UWV verwacht dat de doorstroom van de WW naar de

bijstand stijgt van 13.000 in 2019 naar circa 33.000 in 2021.⁸ Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) verwacht dat deze crisis leidt tot meer armoede en meer problematische schulden, in eerste instantie onder werkenden met flexibele contracten en zelfstandigen.⁹ Dit treft ook jongeren.

De coronacrisis leidt dus, zo is de verwachting, tot meer uitkeringen, meer mensen die aan het werk moeten worden geholpen en meer mensen in de gemeentelijke schuldhelpverlening. De uitvoeringsorganisaties hebben bovendien een enorme inspanning geleverd om uitvoering te geven aan de verschillende steunmaatregelen NOW en Tozo (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers). Deze extra inspanning en de grotere instroom stelt de uitvoeringsorganisaties voor grote uitdagingen om hun dienstverlening op peil te houden. Zoals de dienstverlening bij persoonlijke begeleiding, voorlichting, aandacht voor een duurzame match tussen werkzoekende en werkgever en ook toezicht en handhaving op het gebruik van de verschillende uitkeringen en subsidies. Mensen met onvoldoende inkomen of problematische schulden kunnen juist in tijden van crises een grotere drang ervaren om misbruik te maken van de verschillende ondersteuningsmaatregelen. Dit geeft risico's voor het maatschappelijke en financiële draagvlak van het socialezekerheidsstelsel.

⁸ UWV, De WW in coronatijd, 4 september 2020.

⁹ SCP, Verwachte gevolgen van corona voor scholing, werk en armoede, 9 juli 2020.

⁶ CBS Statline, geraadpleegd op 14 september 2020.

⁷ UWV, De WW in coronatijd, 4 september 2020.

5.2 Doelen

UWV, SVB en gemeenten voeren de verschillende regelingen en voorzieningen van de sociale zekerheid uit. Deze organisaties zijn dan ook primair verantwoordelijk voor controle en toezicht op een efficiënte en doeltreffende uitvoering, en voor de handhaving op rechtmatig gebruik van verschillende regelingen en voorzieningen. In aanvulling hierop heeft de Inspectie drie taken – houden van stelselbreed toezicht, signaleren en opsporen – die moeten leiden tot een effectiever stelsel en minder fraude.

Het primaire doel van stelselbreed toezicht is het bijdragen aan een doeltreffende uitvoering van taken in het stelsel van werk en inkomen. Door overzicht en inzicht in trends, werkende mechanismen, fenomenen en risico's te bieden, kunnen uitvoeringsorganisaties, beleid en politiek die acties ondernemen die het draagvlak en de effectiviteit van het stelsel verbeteren.

Ook signaleert de Inspectie opvallende zaken in de praktijk, die niet primair onder haar verantwoordelijkheid vallen. Deze zaken komt de Inspectie tegen bij de uitvoering van haar toezicht op de arbeidswetten. Het gaat dan onder meer om mogelijke fraude met sociale voorzieningen door individuen en meer systeemgerelateerde knelpunten in de uitvoering. Door deze zaken bij de verantwoordelijke organisatie te signaleren, kan die passende maatregelen nemen.

De opsporingstaak bij bestaanszekerheid omvat het uitvoeren van strafrechtelijk onderzoeken naar georganiseerde criminele activiteiten, zoals fraude met uitkeringen en subsidies.

5.3 Activiteiten in 2021

Stelselbreed toezicht¹⁰

In 2020 begon de Inspectie het stelselbreed toezicht anders vorm te geven: van risicogericht onderzoek, naar toezicht dat zich richt op de volle breedte van het stelsel van werk en inkomen en de uitvoering daarbinnen. Dit stelselbrede toezicht omvat het volgen en duiden van trends en ontwikkelingen, aangevuld met verdiepende onderzoeken naar risicovolle onderdelen van het stelsel. Doel is om verklaringen te geven en mechanismen te duiden. Deze inzichten bieden de verschillende stelselpartijen handvatten om de uitvoering binnen dit stelsel te verbeteren.

De coronacrisis heeft de ontwikkeling van het stelselbrede toezicht vertraagd. De Inspectie brengt daarom de eerste, brede stelselrapportage begin 2021 uit, in plaats van in 2020. Ook voert de Inspectie in 2021 weer een enquête uit om de ontwikkelingen binnen het stelsel te volgen en op doeltreffendheid te beoordelen. Verder blijft de Inspectie participeren in Toezicht Sociaal Domein (TSD), de samenwerking met de Inspectie Gezondheid en Jeugd, Inspectie Justitie en Veiligheid en Inspectie van het Onderwijs. Daarbij bekijken deze inspecties of de uitvoerende instanties goed samenwerken en de hulp waar mogelijk integraal aanbieden.

¹⁰ Dit stelseltoezicht valt volledig binnen het programma Toezicht SUWI en Sociaal Domein. Daarom wordt hier volstaan met een beknopte omschrijving; zie de bijlage voor een uitgebreidere toelichting.

Signaleren

Bij controles op de naleving van arbeidswetten vermoedt de Inspectie geregeld fraude door individuele uitkeringsgerechtigden. Zij heeft echter geen bevoegdheden voor bestuurlijke handhaving van uitkeringsfraude. Daarom stuurt de Inspectie haar vermoedens door naar de desbetreffende uitvoeringsorganisatie (UWV, SVB of gemeente) die op individuele gevallen handhaaft. Ook pakt het gezamenlijke interventieteam Aanpak Malafide Uitzendbureaus zaken op.

Daarnaast zet de Inspectie verder in op signalering van nieuwe risico's en fenomenen, die een bredere en meer strategische strekking hebben dan de meldingen over concrete overtredingen. De Inspectie signaleert urgente kwesties bij de verantwoordelijke organisaties, onder wie het ministerie van SZW. Verder stuurt de Inspectie in 2021 de minister van SZW weer een signaleringsbrief over fraudefenomenen in de sociale zekerheid, vergelijkbaar met de brief in 2020.¹¹

Opsporen

Georganiseerde, grootschalige fraude met uitkeringen en subsidies ondermijnt het draagvlak voor de sociale zekerheid. Ook heeft dit soort fraude een aanzuigende werking als niet adequaat wordt opgetreden. Daarom doet de Inspectie strafrechtelijk onderzoek naar dit soort criminele verbanden. Dat gebeurt onder gezag van het Functioneel Parket van het OM. Daarvoor gebruikt de Inspectie onder meer meldingen die zij van UWV, andere opsporingsdiensten en zelf ontvangt. Ook in 2021 krijgt georganiseerde fraude met uitkeringen,

¹¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 17050, nr. 595.

waaronder fraude door tussenpersonen, bijzondere aandacht. Waar nodig heeft de Inspectie contact met relevante autoriteiten in andere landen. Daarnaast richt de Inspectie zich op de bestrijding van subsidiefraude van onder meer de NOW-regelingen in een samenwerkingsverband met UWV, Belastingdienst en FIOD. Als tijdens het vaststellen van de subsidie sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit, dan kan UWV aangifte bij het OM doen. Vervolgens doet de Inspectie eventueel opsporingsonderzoek.

In november 2020 start het Europees Openbaar Ministerie (EOM). Het EOM heeft als taak de fraude met EU-middelen van het Europees Sociaal Fonds te bestrijden. De Inspectie voerde incidenteel al strafrechtelijke onderzoeken uit naar fraude met EU-middelen op SZW-vlak, zoals de EU-subsidie voor om-/bijscholing van werknemers. In 2020 heeft de Inspectie interne voorbereidingen (waaronder een meldproces) getroffen. De verdere vormgeving en uitvoering vinden in 2021 plaats.

Inspectie
SZW

6 Bedrijfsvoering

6.1 Organisatieontwikkeling

Uitbreiding

In 2021 breidt de Inspectie voor het vierde jaar op een rij haar personele capaciteit uit. Deze uitbreiding maakt onderdeel uit van het pakket aan maatregelen dat de Inspectie neemt om de handhavingsketen van SZW te versterken. In 2018 is op grond van het ICF in het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' vastgesteld dat hiervoor structureel € 50 miljoen extra beschikbaar is. Dit extra budget wordt tot aan 2022 geleidelijk opgebouwd. Het personeelsbestand van de Inspectie groeit evenredig mee. Voor 2021 wordt een personele groei van 102 fte verwacht. Daarmee komt de totale verwachte bezetting uit op 1.473 fte.

Doorontwikkeling

De in 2017 doorgevoerde reorganisatie van de Inspectie wordt geëvalueerd. In samenspraak met de medezeggenschap is hieraan een proces van doorontwikkeling verbonden. Dit proces loopt momenteel. Medewerkers, leidinggevend en de medezeggenschap hebben aan dit proces bijgedragen en blijven daarover vragen krijgen. Corona en het inrichten van een meldingenproces, registratie, triage en interventies illustreren de doorontwikkeling en het type flexibiliteit dat de Inspectie nastreeft om effect te sorteren.

Dat geldt ook voor de programmatische manier van werken die in dit Jaarplan 2021 staat. Belangrijke uitgangspunten bij de doorontwikkeling en de gelijktijdige uitbreiding van de

organisatie zijn responsief zijn voor de samenleving (meldingen, verzoeken, informatie) en medewerkers ook in de gegroeide organisatie een stevige thuisbasis geven.

De doorontwikkeling leidt naar verwachting tot organisatie-wijzigingen. Dat gebeurt vooral om de regionale inbedding van responsief werk (ongevalsonderzoek, meldingen oneerlijk werk, enzovoorts) te versterken en de matrixstructuur te vereenvoudigen. Organisatiewijziging is daarbij een uitvloeisel van doorontwikkeling en niet het startpunt.

Informatiegestuurd werken (IGW)

De Inspectie wil in 2023 de mate waarin zij informatiegestuurd werkt, verhoogd hebben van niveau 2 naar niveau 3. Bij niveau 2 geeft informatie inzicht in de oorzaak van een probleem. Bij niveau 3 geeft informatie inzicht in hoe je op de aanpak van een probleem kunt sturen. Daarvoor zijn in de afgelopen jaren de nodige stappen gezet. Zo werkt de Inspectie inmiddels met een bronnenregister, inclusief bijbehorende structurele afspraken met gegevensleveranciers. Zij onderzoekt via data-experimenten waar eigen data én nieuwe bronnen (bijvoorbeeld satellietdata) kunnen helpen om regelover-treders doeltreffender en doelmatiger te vinden. Ook wil de Inspectie door nieuwe manieren van data-analyse bijdragen aan het signaleren van nieuwe risico's en/of risicogroepen. In 2021 gebruikt zij in 2020 uitgevoerde verkenningen om stappen te zetten in het realiseren van een toekomstbestendige data-omgeving.

Naar aanleiding van een in 2020 uitgevoerde tussenevaluatie IGW verbetert de Inspectie in 2021 ook haar 'datagovernance'. Er wordt gewerkt met een veranderagenda vanuit vraag en aanbod. Doel is om in 2022 het gewenste volwassenheids-niveau van IGW te bereiken, waarbij informatie een sturende rol heeft. Om sturingsprocessen te voorzien van de daarin benodigde informatie wordt hiervoor zowel interne als externe informatie gestructureerd verzameld en geanalyseerd. De Inspectie investeert ook in 2021 in informatievoorziening, inclusief beheer en -vernieuwing. Daarnaast verbetert de Inspectie de informatiepositie van haar medewerkers. Dit gebeurt onder meer door het ontwikkelen van meer en betere apps waarmee informatie sneller kan worden geraadpleegd en/of gedeeld. Bovendien wordt in 2021 een pilot gehouden met een aantal van de succesvolle data-experimenten uit 2020. Zo wordt onderzocht of zij in de komende jaren in productie genomen kunnen worden.

Strategische Personeelsplanning (SPP)

De Inspectie wil met SPP inzicht krijgen in haar huidige personeelsbestand en in de gewenste (toekomstige) personeelsbehoeften. Zo kan de Inspectie ambitie en doel-stellingen verbinden aan relevante externe ontwikkelingen. Aan de hand van een 'gap-analyse' brengt de Inspectie in kaart wat er nodig is om het gat te overbruggen tussen de huidige en gewenste situatie aan kwalificaties, vaardigheden en competenties. Het SPP moet borgen dat de meerjaren-programmering en het daarvoor benodigde kwantitatieve en kwalitatieve capaciteitsaanbod op elkaar zijn afgestemd.

6.2 Human resource management

Ziekteverzuim

Vanwege de personele groei heeft de Inspectie ook haar HR-capaciteit uitgebreid. Op die manier is beter geborgd dat alle managers en medewerkers zich kunnen laten adviseren over en ondersteunen bij HR-onderwerpen. Met de uitbreiding van HR-capaciteit kan in 2021 ook een impuls worden gegeven aan de HR-beleidsontwikkeling. Op het gebied van ziekteverzuimbeleid betekent dit het continueren van de eerder ingezette koers om de opzet van het Sociaal Medisch Team (SMT) op een andere leest te schoeien. De coronacrisis heeft geleid tot vertraging hiervan, maar deze wordt naar verwachting in 2021 afgerond.

Arbozorg

Het coronavirus beïnvloedt vermoedelijk ook in 2021 de wijze waarop de Inspectie haar werk binnen en buiten kantoor kan doen. De risico's op besmetting met het coronavirus bij de uitoefening van het werk zijn in 2020 geïnventariseerd en vastgelegd in een aan de coronacrisis aangepaste RI&E. Medewerkers die normaal gesproken op kantoor werken, blijven dit zo lang als nodig vanuit huis doen. Voor deze medewerkers is dit de voornaamste maatregel om besmetting met het coronavirus te voorkomen. Inspecteurs en onderzoekers verrichten een deel van hun werkzaamheden op locatie bij bedrijven. Dit is nodig om toezicht te kunnen houden en opsporingsonderzoeken te kunnen uitvoeren. Voor deze medewerkers worden ook in 2021 passende maatregelen getroffen, zodat ze hun werk veilig kunnen doen. Dat gebeurt onder meer door het verstrekken van persoonlijke beschermingsmiddelen. De RI&E wordt regelmatig geactualiseerd op

basis van nieuwe inzichten in het coronavirus en de stand der wetenschap.

Naast de specifieke maatregelen rond het coronavirus heeft de Inspectie voortdurend aandacht voor de arbeidsomstandigheden in algemene zin. Medewerkers van de Inspectie moeten - zowel fysiek als mentaal - gezond en veilig kunnen werken. Dit wordt met het verder opzetten en invoeren van een nieuwe preventiestructuur gewaarborgd. De benodigde kennis, kunde en het instrumentarium voor de interne arbozorg worden hiermee stevig binnen de organisatie verankerd.

Integriteit

Voor het goed functioneren van de Rijksoverheid is het belangrijk dat ambtenaren integer handelen. De Inspectie heeft de afgelopen jaren medewerkers binnen hun eigen teams en afdelingen het gesprek hierover laten voeren. De Inspectie gaat met het Centrum voor Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel (CAOP) dat deze gesprekken begeleidde een structuur opzetten om duurzame aandacht voor integriteit verder in haar werkprocessen te integreren.

Diversiteit

Bij de uitbreiding van haar personeelsbestand streeft de Inspectie naar een grotere diversiteit van medewerkers. De Inspectie ondersteunt de versterking van een inclusieve cultuur binnen de organisatie om die diversiteit aan personeel een veilige thuishaven te bieden. De Inspectie committeert zich ook in 2021 aan het quotum Banenafpraak in het kader van de Participatiewet. Dit quotum bedraagt voor 2021 2,57%. De Inspectie zoekt creatief naar nieuwe

maatwerk-takenpakketten waarin collega's met een arbeidsbeperking tot bloei kunnen komen. Daarnaast zet de Inspectie ook in 2021 in op versterking van de begeleiding en (loopbaan-)ontwikkeling van deze doelgroep.

6.3 Formatie, bezetting en budget

Formatie en bezetting

De formatie van de Inspectie is in haar organisatie- en formatierapport van 2018 voor uiterlijk eind 2022 vastgesteld op 1.548,5 fte. Hiervan is 1.479,5 fte bestemd voor haar toezichts- en opsporingstaken voor het ministerie van SZW en 69,0 fte voor haar opsporingstaken voor het ministerie van VWS. Omdat de opsporingstaken op het gebied van zorgfraude voor het laatstgenoemde ministerie zijn uitgebreid, is de formatie met 20 fte opgehoogd. Daarnaast zijn enkele budgetneutrale formatiewijzigingen doorgevoerd van per saldo 1,5 fte. Daarmee bedraagt de formatie van de Inspectie eind 2022 1.570,0 fte.

De bezetting neemt jaarlijks toe met het streven om eind 2022 de dan beschikbare eindformatie volledig te bezetten. In het volgende overzicht is indicatief aangegeven hoe de bezetting van de Inspectie zich de komende jaren gaat ontwikkelen.

Formatie en Bezetting Inspectie SZW

(in fte)	2020	2021	2022	2023	2024
Eindformatie 2022	1.570,0	1.570,0	1.570,0	1.570,0	1.570,0
w.v. Opsporing t.b.v. VWS	89,0	89,0	89,0	89,0	89,0
Prognose bezetting einde jaar	1.371,0	1.473,0	1.570,0	1.570,0	1.570,0

* Exclusief leerarbeidsplaatsen en garantiebanen.

Budget Inspectie SZW

(x € 1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2024
Budget uitgaven Inspectie SZW*	166,4	152,3	162,7	161,7	165,2
w.v. Personeel	124,0	128,3	135,4	136,4	136,4
w.v. Middelen Regeerakkoord	29,0	34,7	42,0	43,5	43,5
w.v. Personeel	25,0	29,5	36,6	37,9	37,9

* Met uitzondering van 2020 is het budget exclusief de binnen het departement beschikbare middelen voor ICT, omdat deze door CIO-SZW per kalenderjaar worden toegekend.

Budget

De uitgaven van de Inspectie bestaan voornamelijk uit personeelskosten. De overige kosten betreffen hoofdzakelijk huisvesting, ICT, materieel en dienstreizen. De onderstaande tabel toont de ontwikkeling in het budget van de Inspectie, inclusief de extra ICF-middelen uit het regeerakkoord.

In het kader van het ICF is - geleidelijk oplopend naar 2022 - jaarlijks € 50 miljoen vrijgemaakt voor het versterken van de handhavingsketens waarin de Inspectie opereert. De tabel op de volgende pagina laat de bestemming zien van deze extra middelen uit het regeerakkoord, inclusief de inmiddels toegevoegde aanvullende middelen voor arbeidsdiscriminatie, de European Labour Authority Liaison en de loon- en prijsbijstelling 2018 tot en met 2020.

In 2018 en 2019 zijn de beschikbare ICF-middelen vooral ingezet om de basis voor de werving, selectie en begeleiding van nieuwe operationele medewerkers op orde te hebben. In 2019 en 2020 is met deze middelen vooral het aantal inspecteurs en rechercheurs uitgebreid. In 2021 zet de Inspectie deze uitbreiding voort.

Middelen Regeerakkoord (ICF)					
(x € 1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2024
Ministerie SZW	31,0	38,0	50,0	50,0	50,0
Handhaving Kerndepartement	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4
Handhaving Inspectie SZW (Beginstand)	26,6	33,6	45,6	45,6	45,6
Afdracht Organisatie, Bedrijfsvoering en Personeel (OBP)	-2,3	-3,7	-5,0	-5,7	-5,7
Kasschuif	2,4	2,0	-2,0	0,0	0,0
Arbeidsdiscriminatie	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5
Liaison European Labour Authority	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Loon- en prijsbijstelling	1,9	2,4	2,9	3,0	3,0
Handhaving Inspectie SZW (Actuele stand)	29,0	34,7	42,0	43,5	43,5
w.v. Personeel	25,0	29,5	36,6	37,9	37,9

6.4 Kerncijfers Inspectie

De Inspectie heeft de afgelopen jaren in risicogestuurd en effectgericht programmatisch werken geïnvesteerd. Zij stuurt op het behalen van resultaten die bijdragen aan eerlijk, gezond en veilig werk en bestaanszekerheid voor iedereen. Een bovenmatige focus op kengetallen, zoals aantallen inspecties, biedt onvoldoende inzicht in de bijdrage van de Inspectie aan het gewenste maatschappelijk effect. De Inspectie wil de komende jaren meer inzicht in dit effect verkrijgen. Hierbij gaat het niet zozeer om het aantonen van een oorzakelijk verband tussen interventies en effect, maar om te laten zien dat het aannemelijk is dat de resultaten van de Inspectie bijdragen aan de beoogde maatschappelijke effecten.

De Inspectie heeft in haar Jaarplan 2018 de geraamde resultaten weergegeven voor de beoogde effecten, het ICF en de capaciteitsinzet. Voor het ICF en de capaciteitsinzet zijn deze geraamde resultaten alleen voor 2020 en 2023 geformuleerd. Voor de tussenliggende jaren heeft de Inspectie geen specifieke resultaten opgesteld. Daar waar mogelijk geven de jaarverslagen van de Inspectie de realisaties voor de tussenliggende jaren wel weer.

1. Inspectie Control Framework

De Inspectie wil met de extra middelen die bij het regeerakkoord zijn vrijgemaakt de voor 2020 en 2023 geformuleerde ICF-doelen bereiken. Dat zijn voor 2020 een herstel van de balans tussen reactieve onderzoeken en actieve op preventie

gerichte inspecties op het terrein van Veilig en Gezond en verhoging van het aandeel gezamenlijke inspecties bij Brzo-bedrijven naar minstens 90%.

Daarnaast verhoogt de Inspectie in 2023 de mate waarin zij informatiegestuurd werkt van niveau 2 (waarbij informatie inzicht geeft in de oorzaak van een probleem) naar niveau 3 (waarbij informatie inzicht biedt in hoe te sturen op de aanpak van een probleem). Bovendien streeft de Inspectie naar een verdubbeling van de inspectiedekking eerlijk werk in 2023 naar 2%.

2. Capaciteitsinzet

De beoogde capaciteitsverdeling vloeit voort uit de inzet van de ICF-middelen uit het regeerakkoord en de meerjarenprogrammering van de Inspectie. Het streven is dat in 2023 het relatieve aandeel van toezicht op 'eerlijk werk' is toegenomen.

3. Effecten

De bijdrage van de Inspectie aan de realisatie van het beoogde maatschappelijk effect wordt op hoofdlijnen afgemeten aan handhavingspercentages. Het handhavingspercentage bij eerste inspectie biedt een indicatie voor de mate waarin de Inspectie erin slaagt om – via risicogericht inspecteren – werkgevers te bezoeken die de regels overtreden. Bij meer dan de helft van de bij eerste inspectie bezochte bedrijven moet hiervan sprake zijn. Het handhavingspercentage bij herinspectie zegt iets over de mate waarin de Inspectie erin slaagt om een gedragsverandering te realiseren bij werkgevers die de regels niet naleven. Daarbij mag nog maar bij minder dan de helft hiervan sprake zijn van regelovertreding.

Bij het inspecteren van Brzo-bedrijven is er geen onderscheid tussen eerste inspecties en herinspecties. De Inspectie geeft prioriteit aan het bezoeken van Brzo-bedrijven die vanuit het oogpunt van arbeidsomstandigheden als hoog-risicobedrijven zijn aangemerkt. Door gezamenlijk met de andere Brzo-toezichthouders op te trekken, bezoekt de Inspectie ook niet-hoog-risicobedrijven. Mogelijk is hierdoor het handhavingspercentage in 2023 lager dan nu.

Kerncijfers Inspectie SZW: Inspectie Control Framework, capaciteitsinzet en effect

	Realisatie 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2023
1. Inspectie Control Framework				
Verhouding actief/reactief Veilig & Gezond (excl. Brzo; %)	25:75	50:50	50:50	50:50
Deelname Inspectie SZW aan gezamenlijke Brzo inspecties (%) ²	70	>90	>90	>90
Niveau informatiegestuurd werken (schaal 0-5) ³	-	- ¹	- ¹	3
Inspectiedekking Eerlijk werk (%) ⁴	-	- ¹	- ¹	2
2. Capaciteitsinzet⁵				
Gezond en Veilig (excl. Brzo; %)	42	- ¹	- ¹	34
Gevaarlijke Stoffen (incl. Brzo; %)	13	- ¹	- ¹	13
Arbeidsmarktdiscriminatie	3	- ¹	- ¹	2
Eerlijk (%)	40	- ¹	- ¹	50
Werk en Inkomen (%)	2	- ¹	- ¹	1
3. Effect⁶				
Handhavingspercentage eerste inspectie Gezond en Veilig (excl. Brzo)	46	>50	>50	>50
Handhavingspercentage herinspectie Gezond en Veilig (excl. Brzo)	16	<50	<50	<50
Handhavingspercentage Brzo ⁷	43	40	40	<40
Handhavingspercentage eerste inspectie Eerlijk	47	>50	>50	>50
Handhavingspercentage herinspectie Eerlijk	42	<50	<50	<50

Toelichting bij de tabel

- ¹ De Inspectie SZW heeft voor de tussenliggende jaren geen tussentijdse doelen geformuleerd. De uitbreiding richt zich op doelen in 2020 of 2023. Voor de tussenliggende jaren zijn geen betekenisvolle doelen mogelijk.
- ² De definitie van deze indicator is met ingang van 2019 aangepast aan de definitie zoals deze wordt gehanteerd in de rapportage van de Brzo-partners.
- ³ Definitie niveau 2: «Interne informatie wordt gestructureerd verzameld in de eigen organisatie en informatie geeft antwoord op wat het probleem is». Definitie niveau 3: «Interne en externe informatie wordt gestructureerd verzameld en geanalyseerd. Informatie heeft een sturende rol». Een implementatieplan is opgesteld om in stappen van activiteiten in 2023 niveau 3 te bereiken. In de tussenliggende jaren is de realisatie niet uit te drukken in een realisatiecijfer.
- ⁴ Dit betreft het aandeel van alle bedrijven waar oneerlijk werk een potentieel risico is en waar de Inspectie SZW toezicht heeft gehouden. Voor 2019 is geen realisatie beschikbaar. Het kerncijfer is geconcretiseerd voor 2020, waarbij naast inspecties ook het bereik van andere interventies wordt meegenomen. In het jaarverslag 2020 zal over de stand van zaken rapporteren.
- ⁵ Betreft alleen de capaciteitsinzet in de programma's.
- ⁶ In 2019 is sprake geweest van een wijziging in het registratiesysteem. Dit heeft tot gevolg dat de berekening van het handhavingspercentage 2019 is gewijzigd. Dit heeft een beperkte invloed op de hoogte van het percentage.
- ⁷ Bij het inspecteren van Brzo-bedrijven bestaat er geen onderscheid tussen eerste inspecties en herinspecties. De werkwijze is dat de Inspectie SZW blijft inspecteren totdat een onvolkomenheid of overtreding is opgeheven.

Bijlage Samenvatting per programma

Sectorprogramma's

1. Bouw en infrastructuur

In de bouw en infra zijn de marges klein, de deadlines strak en de ketens van onderaanneming lang. Er werken relatief veel zzp'ers en arbeidsmigranten, vaak met een zwakke arbeidsmarktpositie. Hierdoor zijn naast de risico's op gezond en veilig werken, ook de risico's op oneerlijk werk aanzienlijk. De opdrachtgevers en opdrachtnemers in de keten nemen onvoldoende de verantwoordelijkheid zich ervan te vergewissen dat deze risico's worden meegenomen bij het maken en bijstellen van de bouwkundige, technische en organisatorische keuzen en werken hierbij onvoldoende samen.

Het programma streeft ernaar dat werkenden in de bouw en infra gezond hun pensioen halen en tegen eerlijke arbeidsvoorwaarden hun werk kunnen doen. Met verschillende interventies worden opdrachtgevers aangezet hun verantwoordelijkheid te nemen voor veilig, gezond en eerlijk werk. Daarbij is vanuit de Inspectie aandacht voor de gehele bouwketen in alle bouwfasen, van ontwerp tot sloop. De focus ligt op woningbouwcorporaties als belangrijke opdrachtgever.

Ernstige ongevallen (soms met dodelijke afloop) zijn in de bouw en infra geen uitzondering. Qua aantallen is dat door de jaren heen vrij stabiel gebleven. De Inspectie onderzoekt daarom de relatie tussen de samenloop van risico's op de bouwplaats en ernstige ongevallen. Met de verkregen inzichten wordt een verdere aanpak ontwikkeld.

Bij snelle renovatie en verbouwprojecten van gebouwen met een speculatief oogmerk is de kans op misstanden met eerlijk werk relatief groot. De Inspectie ontwikkelt hiervoor een 'stadsgerichte aanpak', waarbij op lokaal niveau wordt samengewerkt met andere toezichthouders. Daarnaast werken Inspectie en de Belastingdienst samen bij de analyses van poortadministraties van grote bouwwerken en voeren gezamenlijk interventies uit.

2. Agrarisch en groen

In de agrarische sector blijkt het steeds moeilijker om aan de vraag naar (tijdelijk) personeel te voldoen. Ook is sprake van scherpe concurrentie op prijs, waardoor de loonkosten zo laag mogelijk worden gehouden. In een aantal subsectoren van de agrarische sector lijkt het lastig te overleven zonder arbeidsmigranten. Onderbetaling, illegale tewerkstelling en overschrijding van de arbeidstijden treffen we veel in deze sector aan. Daarnaast worden relatief veel werknemers blootgesteld aan veiligheids- en gezondheidsrisico's, zoals het gebruik van onveilige machines, fysieke overbelasting en blootstelling aan gevaarlijke stoffen zoals gewasbeschermingsmiddelen en dierlijke stof.

Het programma streeft ernaar de naleving van wetgeving op het gebied van eerlijk werk te verbeteren, de norm te versterken dat uitbuiting onacceptabel is en het ontstaan van beroepsziekten zoals klachten aan het bewegingsapparaat, long- en huidaandoeningen terug te dringen.

Het programma focust in 2021 op eerlijk werk in een aantal prioritaire deelsectoren, in het bijzonder de glastuinbouw en open teelt, ook omdat daar veel arbeidsmigranten werken. Toezicht en handhaving dragen bij aan de maatschappelijke norm dat uitbuiting onacceptabel is. Daarnaast draagt blijvende focus op arbeidsveiligheid bij aan de door de sector zelf gestelde ambitie van 'zero accidents'. Om bij te dragen aan het terugdringen van beroepslongaandoeningen, zet de Inspectie in op de ontwikkeling van een duidelijke, breed gedragen norm voor blootstelling aan dierlijk stof. Deze zal gelden voor de gehele varkenshouderij. Ook het onderwerp mestgassen staat hoog op de agenda van de Inspectie.

Het programma onderzoekt of het gebruik van keurmerken (op basis van certificering en auditing) daadwerkelijk bijdraagt aan eerlijk en veilig werk in de sector. Ook wordt een pilot gestart rond het horen van getuigen – vaak buitenlandse werknemers met een kwetsbare positie. Uit eerder onderzoek van de Inspectie blijkt dat dergelijke werknemers zelden (durven te) verklaren. De aanbevelingen uit dat onderzoek worden in 2021 in de praktijk getest.

3. Horeca en detailhandel

Typerend voor het werk in de sectoren horeca en detailhandel is vooral het direct klantcontact, met voor de buitenwereld zichtbare werkzaamheden, zoals bediening en directe verkoop. Een groot deel van de arbeid vindt echter ook plaats op niet voor publiek toegankelijke arbeidsplaatsen, bijvoorbeeld in keukens of in achterliggende opslagplaatsen. Juist daar

concentreren zich de arbeidsrisico's. In deze sector zijn risico's op onderbetaling, illegale arbeid, te lange werktijden, onveilige en ongezonde arbeidsomstandigheden sterk aanwezig.

In 2021 zet het programma in op het versterken en verankeren van de naleving van de Arbeidstijdenwet (ATW) bij met name jeugdige maaltijdbezorgers. Aansluitend volgt bredere inspectieaandacht voor naleving van de arbeidswetten en controle van arbeidsomstandigheden in de bediening en bereiding van maaltijden. Ook gaat het programma frauduleuze ondernemers en intermediaire partijen aanpakken, die misbruik maken van de regeling Aziatische horeca. Die specifieke regeling is er voor de verlening van vergunningen voor werk en verblijf voor koks die in een gespecialiseerd restaurant in de Aziatische horecasector arbeid verrichten. De Inspectie werkt daarbij nauw samen met IND en UWV.

Vooraf in de detailhandel verkent het programma wat de problematiek is bij een select aantal risicovolle sub-sectoren, die de afgelopen jaren minder bij de Inspectie in beeld waren. Het programma maakt dit inzichtelijk en treedt waar nodig op.

Door het verrichten van inspecties of andere interventies wordt actief gevolg gegeven aan signalen, meldingen en verzoeken van ketenpartners. Daarmee vergroot de Inspectie haar zichtbaarheid en bereik. Extra aandacht gaat hierbij uit naar kwetsbare groepen zoals jonge arbeidskrachten, flexkrachten en arbeidsmigranten.

4. Industriële arbeid

De coronacrisis heeft in de slachterijen het vergrootglas gelegd op de misstanden bij arbeidsmigranten. Voorbeelden zijn

abominabele huisvesting, weinig arbeidszekerheid, onduidelijkheid over doorbetaling bij quarantaine, toch doorwerken bij ziekteverschijnselen, niet altijd in een veilige werkomgeving kunnen werken. Deze problematiek speelt ook in de visverwerking en de aardappel-, groente- en fruitverwerking. In de afvalsector speelt het risico op blootstelling aan gevaarlijke stoffen bij branden op stortplaatsen, accubranden of bij de recycling van diverse materialen. Ook is het aantal ongevallen in de afvalsector erg hoog in vergelijking met andere sectoren.

In 2021 slaat het programma daarom een slag in de aanpak van misstanden voor alle werkenden, door te blijven (her) inspecteren in slachterijen, vlees- en visverwerking. Ook wordt onderzoek gedaan naar de vraag of er een cultuuromslag plaatsvindt in de slachterijen. Aparte aandacht gaat uit naar die bedrijven in de vlees- en visverwerking waar in de afgelopen jaren meerdere ongevallen zijn gebeurd. Hun arbobeleid, arbozorgsysteem en bijbehorende pdca-cyclus worden onder de loep genomen. Speciale aandacht gaat uit naar jongeren onder de 18 jaar: met de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven wordt gewerkt aan veilige stages in chemie- en voedingsbedrijven.

In de afvalsector worden werkgevers gestimuleerd om in nieuwe arbocatalogi de stand van de wetenschap toe te passen, zodat veilig en gezond werken voor de aankomende jaren concreet wordt ingevuld.

5. Schoonmaak

De schoonmaakbranche is uitgegroeid tot één van de grootste werkgevers in Nederland. Naast de reguliere schoonmaak in kantoren, scholen en ziekenhuizen, omvat de branche ook de

glasbewassing, brand- en roetreiniging, reiniging in de levensmiddelenindustrie, gevelreiniging en het reinigen van vervoermiddelen zoals bussen, treinen en vliegtuigen. Een bijzonder risico is laaggeletterdheid onder het schoonmaakpersoneel. Veel van deze werknemers zijn onvoldoende in staat hun arbeidscontract te lezen of te begrijpen.

Doel van de Inspectie is dat schoonmakers krijgen waar zij recht op hebben en werken onder veilige omstandigheden. En dat opdrachtgevers aanbestedingen gunnen op basis van verantwoord marktgedrag. In 2021 monitort het programma de ontwikkelingen in de hotelschoonmaak op basis van meldingen. Het programma oefent druk uit op de hotelketens, door de nadruk te leggen op verantwoord aanbesteden van schoonmaak (code Verantwoord marktgedrag) en door het voeren van gesprekken met directies.

Meldingen zijn belangrijk bij de aanpak van complexe en samengestelde fraude door notoire 'niet-willers' en calculerende overtreeders. Daarvoor werkt de Inspectie samen met de Belastingdienst en UWV in een interventieteam.

In 2021 besteedt het programma Schoonmaak aandacht aan het (langdurig) gebruik van (te lange) telescopische wasstelen bij glasbewassing. Het gebruik hiervan kan leiden tot blijvende gezondheidsschade. Ook de arbeidsomstandigheden bij schoonmaak van machines en productielijnen in de voedingsmiddelenindustrie en de schoonmaak van transportmiddelen voor personenvervoer (bussen, trams, treinen en vliegtuigen) krijgen aandacht. Tot slot start een onderzoek naar de gezondheidsrisico's die samenhangen met het gebruik van vernevelbare schoonmaakmiddelen en reinigen onder hoge druk (aerosolen).

6. Zorg

Risico's die al langer bekend zijn in de zorgsector zijn psychosociale en fysieke arbeidsbelasting, werkduur en blootstelling aan biologische agentia. In de zorgsector vormt blootstelling aan het coronavirus een nieuw arbeidsrisico. Door het virus zijn bovendien de belasting van arbeidskrachten en de krapte op de arbeidsmarkt verder toegenomen. Door hevige concurrentie en prijsdruk in met name de thuiszorg bestaat het risico dat kwetsbare groepen worden onderbetaald.

Het programma wil eraan bijdragen dat werknemers de gevraagde zorg op een veilige, gezonde en eerlijke manier blijven leveren, ook bij toename van de arbeidsmarktkrapte of als opeens meer of zwaardere zorg moet worden verleend.

Ook in de zorg moeten werkgevers voor hun werknemers daadwerkelijk zorgen voor een gezonde en veilige werkplek. Dus ook voor die beroepsgroepen bij de zorg voor en behandeling van patiënten en cliënten met (en zonder) corona. Daarnaast heeft het programma aandacht voor de psychosociale arbeidsbelasting in deze sector als gevolg van de pandemie. Het programma vervolgt zijn aanpak om de veiligheidscultuur in zorgorganisaties te verbeteren, de blootstelling aan risico's op de werkvloer te beperken en het werken op basis van eerlijke arbeidsvoorwaarden te bevorderen. Speciale aandacht gaat uit naar de thuiszorg (waaronder nieuwe toetreders in de thuiszorg en kleine thuiszorgorganisaties) en verpleeghuizen en naar arbeidskrachten met meerdere dienstverbanden, stagiaires, zij-instromers en arbeidsmigranten.

Om de verschillende doelen te bereiken zet het programma samen met in- en externe partijen een mix in van stimulerende interventies tot handhaven. Gesprekken met werkgeversorganisaties, zorginstellingen en branchepartijen zijn eerder door die partijen als stimulerend en welkom ervaren, ook in coronatijd. Samen met VWS en IGJ wordt het programma 'Goed werkgeverschap in de zorg' voortgezet.

7. Transport en logistiek

Het programma Transport en Logistiek heeft als focus een transport- en logistieksector zonder oneerlijke concurrentie tussen werkgevers en zonder misbruik van werknemers door onderbetaling, illegale tewerkstelling, arbeidsuitbuiting en/of de inzet van schijnconstructies.

Door de grote opdrachtgevers in de pakketbezorging te confronteren met wat er zich binnen hun keten afspeelt, wil de Inspectie druk uitoefenen zodat zij uiteindelijk alleen met eerlijke bedrijven in zee gaan. De Inspectie is in 2020 met deze strategie gestart. Die krijgt in 2021 een verder vervolg door met de vijf grootste pakketbezorgdiensten het gesprek aan te gaan, te signaleren wat de Inspectie aantreft en hen aan te zetten tot betere interne beheersprocessen.

Opdrachtgevers (onder wie particulieren) voor verhuizingen focussen zich vooral op de prijs en hebben onvoldoende zicht op met wie ze in zee gaan. Dit kan leiden tot oneerlijk en onveilig werk. Uit analyses van de arbeidsomstandigheden blijkt dat risico's op arbeidsongevallen zich vooral voordoen rondom het laden en lossen (beknelling, vallen van hoogte). De Inspectie wil met het uitvoeren van inspecties en andere interventies de kennis van de gevaren en risico's onder

werkgevers en werknemers vergroten.

Bij de aanpak van schijnconstructies in het internationale wegvervoer gaat de Inspectie met de ILT onderzoek doen naar (internationaal) transport over de weg in Nederland. De samenwerking richt zich op ondernemingen die chauffeurs in Nederland inzetten, terwijl gedaan wordt alsof ze vanuit het EU-land rijden waar zij formeel een arbeidsovereenkomst hebben. De risico's op onderbetaling en overtreding van rij- en rusttijden zijn in dat geval relatief groot en beïnvloeden ook de verkeersveiligheid. Doelen van het gezamenlijke project zijn verbetering van de informatiepositie en het uitvoeren van onderzoek naar mogelijke overtreders. Ook ontwikkelt het programma een werkwijze om verboden of ongewenste schijnconstructies in het goederenvervoer aan te pakken of aan te kaarten bij andere partijen.

8. Uitzendbureaus en distributiecentra

De aanpak van misstanden aan de onderkant van de arbeidsmarkt staat ook voor 2021 prominent op het programma. Daarbij gaat het niet alleen om de uitzendbureaus, maar ook om inleners. Bijzondere aandacht heeft de problematiek rond de afhankelijkheid van arbeidsmigranten van hun werkgever waar het gaat om werk, huisvesting, zorgverzekeringen en registratie. Bij de aanpak van misstanden zijn meldingen belangrijk.

De gevolgen van de coronapandemie zijn van invloed op de inzet van het programma voor 2021. Online verkopen blijven toenemen en dat zet druk op de arbeidsvoorziening bij distributiecentra. Nu al werken daar veel uitzendkrachten, van wie een aanzienlijk deel bestaat uit arbeidsmigranten.

Deze werknemers zijn extra kwetsbaar. Daarnaast ontstaan ook onveilige situaties als gevolg van taalbarrières. In 2021 richt het programma zich in dat verband, naast het risico van te lange werktijden, vooral op aanrijdgevaar in distributiecentra. Concrete meldingen en signalen over onderbetaling en slecht werkgeverschap worden ook onderzocht.

Omdat de problematiek in de uitzendsector breed is, zet het programma sterk in op intensivering van de samenwerking met brancheorganisaties (ABU en NBBU), de vakbonden, de certificerende instantie voor uitzendbureaus (SNA), de ‘cao-politie’ (SNCU) en huisvestingspartijen (SNF en AKF). Ook boort het programma samen met andere programma’s nieuwe samenwerkingspartners en nieuwe samenwerkingsstructuren aan (GGD en Veiligheidsregio’s).

De Inspectie gaat voor herinspectie naar een aantal bedrijven terug waar overtredingen zijn aangetroffen. Bewuste overtreders pakt de Inspectie aan door het inzetten van een brede interventiemix van bestuursrecht en strafrecht. Notoire overtreders krijgen aandacht in een brede netwerkaanpak waarbij de Inspectie met externe diensten en/of publiek-private partijen samenwerkt. Doel is het stoppen van de overtreding en het dwingen tot regelnaleving.

De problematiek beperkt zich niet tot de landsgrenzen. De totstandkoming van de ELA biedt mogelijkheden om in samenwerking misstanden bij grensoverschrijdende uitzendarbeid effectiever aan te pakken. Dat geldt ook voor de inwerkingtreding van bepaalde artikelen in de Wet arbeidsvoorwaarden gedetacheerde werknemers in de Europese Unie (WagwEU), zoals de meld- en controleplicht van dienstont-

vangers. Er zijn gesprekken met de SVB in gang gezet om tot samenwerking op het vlak van risicoanalyse en eventueel operationele samenwerking te komen. Verder is de samenwerking in het kader van de Benelux-werkgroep Frauduleuze Uitzendkantoren van belang voor zowel kennisdeling als voor operationele samenwerking.

Themaprogramma’s

9. Arbeidsuitbuiting

Met de verdergaande flexibilisering en globalisering en de toegenomen aandacht voor kwetsbare groepen, groeit de bewustwording en daarmee ook de detectiemogelijkheden van arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling van werkenden. Het programma streeft naar een betere bescherming van kwetsbare groepen tegen arbeidsuitbuiting. Het werkt hiervoor aan betere preventie, detectie, effectiever stoppen van arbeidsuitbuiting en betere begeleiding van slachtoffers. Sinds 2019 wordt vanuit de Inspectie meer capaciteit ingezet op de aanpak van arbeidsuitbuiting.

In 2021 zet het programma erop in dat arbeidsmigranten bij aankomst in Nederland beter over hun rechten worden geïnformeerd. Het programma werkt daarom samen met andere lidstaten en levert input voor het nog in te richten informatieknoppunt voor voorlichting. Het programma past een breed palet aan interventies toe om arbeidsuitbuiting te ontdekken, zoals financiële analyses en koppelen van informatie uit overheidsregistraties. Het programma onderzoekt daarbij vijftien meldingen van de Financial Intelligence Unit (FIU) via actieve signalering op basis van bankgegevens.

Bij ernstige benadeling van werkenden en arbeidsuitbuiting past een harde aanpak van werkgevers. Daarbij hanteert het programma een integrale aanpak waarbij zowel bestuursrechtelijke als strafrechtelijke instrumenten kunnen worden ingezet. Het doel hiervan is slachtoffers te beschermen en criminele werkgevers te stoppen. Het aantal intakes mensenhandel stijgt in 2021 met 20% ten opzichte van 2020. Waar nodig stelt het programma signalelementen op waarin problemen worden geanalyseerd en voorstellen tot verbetering worden gedaan. Arbeidsuitbuiting is een veelkoppig monster. Daarom investeert het programma in onderzoek naar onder meer de relatie tussen de aard van het verblijfsrecht en slecht werkgeverschap en de samenhang tussen arbeid, vervoer en huisvesting.

10. Schijnconstructies, cao-naleving en fraude

Het programma richt zich op de aanpak van schijnconstructies, bijvoorbeeld binnen de platformeconomie en bij schijnzelfstandigheid. Verder onderzoekt het programma cao-nalevingsverzoeken en Waadi-meldingen van sociale partners en richt het zich op het tegengaan van migratiefraude.

Om schijnconstructies te kunnen aanpakken, identificeert het programma situaties waarbij de werkelijke arbeidsrelatie afwijkt van de situatie die wordt voorgespiegeld. Het programma onderzoekt onwenselijke constructies en zoekt naar manieren om deze direct aan te pakken. Als onwenselijke constructies op grond van de huidige wet- en regelgeving zijn toegestaan, wordt dat vanuit het programma aan de orde gesteld.

Het programma ondersteunt sociale partners bij hun toezicht op de naleving van de cao, om concurrentie op arbeidsvoorwaarden tegen te gaan en daarmee het gelijke speelveld voor werkgevers in Nederland te borgen. Samen met de IND gaat het programma migratiefraude, concurrentievervalsing en verdringing van legaal arbeidsaanbod tegen. Rondom schijnzelfstandigheid wordt een casustafel met de Belastingdienst ingericht om een gezamenlijke werkwijze te ontwikkelen. Ten aanzien van de platformeconomie worden eventuele misstanden en bestaande problemen in kaart gebracht.

11. Bedrijven met gevaarlijke stoffen

Meer dan 100.000 bedrijven in Nederland werken met gevaarlijke stoffen. De bijbehorende gevaren lopen uiteen van acute gevaren tot gevaren die de gezondheid op lange termijn aantasten. De impact van de gevolgen van blootstelling aan gevaarlijke stoffen op de samenleving is groot. Jaarlijks sterven ruim 3.000 (ex)medewerkers als gevolg van blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Het doel van het programma is dat bedrijven de risico's van gevaarlijke stoffen zodanig beheersen dat er geen zware ongevallen meer optreden. En dat werknemers geen gezondheidsschade oplopen door blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Daarnaast besteedt het programma aandacht aan het voorkomen van de risico's van blootstelling aan ioniserende straling. De Inspectie voert enkele honderden actieve inspecties uit op het gebied van blootstelling aan gevaarlijke stoffen.

In 2021 zal de Inspectie deelnemen aan minimaal 90% van de geplande gezamenlijke inspecties in BRZO+-verband. Daarnaast heeft eind 2021 50% van de Brzo-bedrijven een

initiële inspectie op blootstelling op CMRS-stoffen gehad en 25% een inspectie op de gemaakte vervolgstappen. Het samenwerkingsverband BRZO+ onderzoekt en agendeert bij Brzo-bedrijven de problematiek van verouderende procesveiligheidsapparatuur. In 2021 wordt in samenwerking met andere toezichthouders een ranking opgesteld van de meest risicovolle bedrijven in gevaarlijke stoffen.

Door aanpassing van de ARIE-regeling komt een groep bedrijven in beeld met procesveiligheidsrisico's die qua ernst in de buurt kunnen komen van Brzo-bedrijven. Hierdoor wordt een gerichte vorm van toezicht mogelijk op deze bedrijven. In 2021 voert de Inspectie een marktverkenning en een nulmeting uit om later het effect van het toezicht te kunnen bepalen.

De uitstoot van een dieselmotor bestaat uit carcinogene stoffen die een grote ziektelast kunnen veroorzaken. De blootstelling aan dieselmotorenemissie (DME) komt in veel verschillende beroepssituaties in uiteenlopende sectoren voor. In 2021 worden door de Inspectie de risico's en de stand der techniek in kaart gebracht en zijn interventies ingezet om het risicobewustzijn te verhogen en voorgeschreven beheersmaatregelen toe te passen.

Ook onderzoekt de Inspectie in 2021 in hoeverre andere biologische agentia dan corona een risico kunnen zijn voor een gezonde en veilige werkplek voor werknemers. Daarmee versterkt de Inspectie haar kennispositie. Indien de onderzoeksbevindingen daartoe aanleiding geven zet de Inspectie gerichte interventies in.

12. Arbeidsmarktdiscriminatie en psychosociale arbeidsbelasting

Dit programma richt zich op het verhogen van het aandeel werkgevers dat psychosociale arbeidsbelasting (PSA) aanpakt. Oftewel minder blootstelling van arbeidskrachten aan ongewenste omgangsvormen, werkdruk en agressie en geweld. Ook richt het programma zich op gelijke kansen voor werknemers en mensen die voor de arbeidsmarkt beschikbaar zijn.

De eerder ingezette levensloopbenadering wordt voortgezet. Na 'young professionals' (2019) en 'ouders met jonge kinderen' (2020) staat het komende jaar in het teken van mantelzorgers, in de leeftijdsgroep 45+. Deze doelgroep kan onder meer te maken krijgen met combinatiedruk en (leeftijds)discriminatie. Door het coronavirus is het thuiswerken enorm toegenomen en ontstaan ook nieuwe PSA-risico's op de werkvloer. Deze risico's krijgen in 2021 specifieke aandacht vanuit het programma. Bij een groot aantal bedrijven wordt de RI&E en het plan van aanpak opgevraagd en beoordeeld op de beschreven PSA-risico's van thuiswerk en de omgang met coronamaatregelen op de werkplek.

In 2021 wordt de aanpak van arbeidsmarktdiscriminatie verder uitgebouwd. Dat gebeurt onder meer door de doorontwikkeling van een algoritme, waarmee online vacatures 'real time' kunnen worden gescand op discriminatie op leeftijd, sekse, en afkomst. Daarnaast wordt vanuit het programma zelfregulering rond preventie van arbeidsmarktdiscriminatie op online en social mediaplatforms gestimuleerd. Bij werkgevers wordt ook gekeken naar de procedures voor interne werving en selectie en (de gelijke kansen bij) doorstroming binnen de organisatie. Ook wordt bekeken of onderzoek met 'mystery-

elementen' kan bijdragen aan het in kaart brengen van feitelijke arbeidsmarktdiscriminatie.

Het programma zet een gevarieerde instrumentenmix in met handhaving waar dat nodig is, en advisering waar dat kan. Dat laatste gebeurt niet alleen in direct contact, maar ook (waar mogelijk en zinvol) telefonisch en via videoverbindingen. De afgelopen jaren hebben laten zien dat de nalevingsbereidheid na een initiële inspectie op zowel arbeidsmarktdiscriminatie als PSA hoog is. De focus op voorlichting en bewustwording lijkt effectief. Door hier nog meer op in te zetten, vergroot de Inspectie haar bereik en effect.

13. Asbest

Asbest komt nog veel voor in gebouwen die vóór 1994 zijn neergezet of verbouwd. Deze bouwwerken zijn inmiddels onderhevig aan slijtage en daarom toe aan verbouwing of sloop. Het daarbij veilig omgaan met asbesthoudende materialen is belangrijk, want blootstelling aan asbestvezels kan leiden tot kanker. Het programma streeft naar minder gezondheidsschade als gevolg van blootstelling aan asbest. Door betere bescherming van werknemers die asbest saneren, minder illegale asbestverwijdering en meer bewustwording van risico's van (aanwezigheid van) asbest bij werkgevers/werknemers in andere sectoren dan de asbestbranche.

Het programma zet via communicatie en inspecties in op veiliger asbestsanering. De focus ligt zowel op de ruim 300 gecertificeerde asbestsaneerders als op bedrijven die illegaal asbest saneren. Daarnaast groeit de groep bedrijven die onder de huidige wetgeving asbest mogen saneren zonder gecertificeerd te zijn, namelijk bij de minder-risicovolle saneringen.

De Inspectie volgt ook het doen en laten van deze groep. De Inspectie werkt in het toezicht zo goed mogelijk samen met Omgevingsdiensten. Het doel hiervan is dat bij de saneringen voldoende maatregelen worden genomen om de blootstelling aan asbestvezels te beheersen. En dat, als die maatregelen soms minder omvangrijk kunnen zijn, dit via goed uitgevoerde blootstellingsonderzoeken wordt aangetoond. Voor hardnekkige overtreiders is er een harde aanpak. De Inspectie zal hen frequent inspecteren met als uitkomst dat deze bedrijven óf op een verantwoorde manier asbest gaan saneren óf de Inspectie overgaat tot het tijdelijk stilleggen van het bedrijf. Daarnaast zet de Inspectie in op bewustwording van de mogelijke aanwezigheid van asbest tijdens het werk bij klusbedrijven, zonnepaneelleggers en dakkapelbouwers.

De Inspectie laat extern onderzoek doen om meer inzicht te verkrijgen in het effect van het eigen optreden. Centrale vragen daarbij zijn hoe de buitenwereld tegen de rol en het optreden van de Inspectie aankijkt en wat het effect is van inspectieoptreden. Ook moet het onderzoek de vraag beantwoorden of beschikbare data over naleving door gecertificeerde bedrijven in een lange reeks van jaren, inzicht kunnen geven in het effect van het inspectieoptreden.

Stelselprogramma's

14. Toezicht SUWI en Sociaal Domein

In 2020 is de Inspectie begonnen om haar stelseltoezichtstaak anders vorm te geven. Van risicogericht onderzoek naar toezicht dat zich richt op de volle breedte van het stelsel van werk en inkomen en de uitvoering daarbinnen. Dit stelselbrede toezicht omvat het volgen en duiden van trends en

ontwikkelingen, aangevuld met verdiepende onderzoeken naar risicovolle onderdelen van het stelsel. Doel is om verklaringen te geven en mechanismen te duiden. Het gaat onder meer over inkomensondersteuning, banenafpraak en beschut werk, werkgeversdienstverlening, armoede en schuldhulpverlening. Deze aanpak geeft inzicht in en oordelen over de uitvoering, opgebouwd vanuit de perspectieven van de uitvoering, werkgevers en cliënten. Afgezet tegen de doelstellingen van het stelsel, biedt de Inspectie verschillende stelselpartijen handvatten om de uitvoering te verbeteren en daarmee de doeltreffendheid van wetten te vergroten.

De coronacrisis heeft de ontwikkeling van de verbreding van het toezicht vertraagd. De Inspectie brengt daarom de eerste, brede stelselrapportage begin 2021 uit in plaats van in 2020. De Inspectie innoveert haar onderzoekstechnieken, voor een efficiëntere informatievergaring, zoals voor het gebruik van microdata, analyse van openbare data en het inzetten van uitvoering- en klantenpanels.

De Inspectie voert elk jaar enquêtes uit om de ontwikkelingen binnen het stelsel te volgen en op doeltreffendheid te beoordelen. De doelgroep die de Inspectie enquêteert, verschilt elk jaar. Doelgroepen zijn de uitvoeringsorganisaties, werkzoekenden en werkgevers. Daarnaast onderzoekt de Inspectie in 2021 de positie van een aantal kwetsbare groepen, zoals mensen met een arbeidsbeperking en mensen die in armoede leven of problematische schulden hebben.

De Inspectie participeert ook in 2021 in Toezicht Sociaal Domein (TSD), de samenwerking met de Inspecties Gezondheid en Jeugd, de Inspectie Justitie en Veiligheid en de

Inspectie van het onderwijs. Dit toezicht richt zich op de vraag of kwetsbare jeugdigen en volwassenen tijdig de zorg en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Het gaat om de uitvoering door gemeenten van de Participatiewet, de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Wet passend onderwijs. Daarbij wordt onder meer gekeken of de betrokken instanties goed samenwerken en de hulp waar mogelijk integraal aanbieden.

15. Certificatie en markttoezicht

Vanwege grote veiligheidsrisico's en om de betrokkenheid van het veld te vergroten, heeft de wetgever verschillende certificatiestelsels ingericht. Dit maakt zelfregulering van de sector mogelijk en beoogt een extra borging van gezonde en veilige producten en processen.

Het programma Certificatie en Markttoezicht is erop gericht certificatiestelsels en CE-markering zodanig te laten functioneren, dat veilige en gezonde producten en processen door private actoren zijn geborgd. Gelet op de daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid voor gezond en veilig werk, kunnen opdrachtgevers, werkgevers, en gebruikers van producten vertrouwen op een wettelijk certificaat, persoonsregistratie of CE-markering. Schijnveiligheid moet worden voorkomen en daarom wordt fraude met certificaten aangepakt.

Door de verbetering van haar informatiepositie heeft de Inspectie inzicht in stelselrisico's. Interventies van de Inspectie hebben als doel om de rol van diverse actoren binnen de stelsels te verstevigen en waar nodig de werking van de stelsels te verbeteren.

In 2021 zet het programma in op onderzoek in de werkvelden arbodiensten, machines, containers, en kraan- en heismachines. Stelselinterventies doet het programma in de werkvelden asbest, arbo kerndeskundigen, ongekeurde drukapparatuur en gasdeskundige tanktankschepen. Inspecties worden uitgevoerd in de werkvelden liften, duikarbeid en productveiligheid (CE-stelsel). Ten slotte worden productinspecties uitgevoerd op persoonlijke ademhalingsbeschermingsmiddelen (mondkapmaskers FFP) en enkele bewezen gevaarlijke machines (veevoederrobots, balenpersmachines en spinhoogwerkers). Daarbij wordt samengewerkt met de Douane en de NVWA.

Meldingenprogramma's

16. Meldingen, verzoeken en preventie ongezond en onveilig werk

Het aantal meldingen over ernstige arbeidsongevallen in Nederland is de afgelopen vijf jaar flink gestegen. Het is belangrijk dat het aantal ongevallen afneemt en dat er wordt geleerd van ongevallen, zodat werkenden veilig hun werk kunnen uitvoeren. Dit programma bevordert een gezondheids- en veiligheidscultuur (inclusief arbozorg), zodat vermijdbare ongevallen en klachten worden teruggedrongen en meer bedrijven gaan werken aan een gezonde en veilige werkplek. Het programma onderzoekt ongevallen en pakt klachten op over ongezond en onveilig werken. De informatie uit deze klachten en meldingen wordt gebruikt om achterliggende oorzaken van ongevallen te vinden. Zo draagt het programma bij aan het voorkomen van onveilig en ongezond werk.

Het programma beoordeelt daarnaast de aanvragen voor de inzet van kunstkinders en de aangevraagde ontheffingen voor nachtarbeid. Ook adviseert het over de toekenning van het

predicaat koninklijk en de onderscheiding hofleverancier. Verder doet het programma onderzoek naar vluchtige organische stoffen en naar onrechtmatige werkonderbrekingen.

In 2021 ligt de nadruk op de verdere invoering van de gedifferentieerde aanpak van ongevalsonderzoek. Het programma wil dat bedrijven veiliger en gezonder werken. Dit gebeurt door de inzet van verschillende interventies. Bijvoorbeeld door onderzoek in te stellen naar de toedracht van een ongeval en indien nodig door het bedrijf te sanctioneren. Maar ook door tijdens een inspectie het bedrijf zelf breder door te lichten of door het bedrijf zelf te laten onderzoeken wat er misging bij het arbeidsongeval en hoe het voorkomt dat dat nog eens gebeurt.

Daarnaast wordt in 2021 de inzet op de naleving van de (arbo) kernverplichtingen gestimuleerd. Door handhaving, via voorlichting en actieve inspecties wijst het programma, maar wijzen ook andere inspectieprogramma's werkgevers, op het belang van de RI&E, het plan van aanpak en het basiscontract. Deze vormen de basis voor veilig en gezond werk.

In 2020 is met de ontwikkeling van een instrument gestart om beter inzicht te krijgen in bepaalde aspecten van veiligheidscultuur. In 2021 valideert het programma dit instrument en wordt gestart met de toepassing ervan in ongevalsonderzoek.

17. Meldingen en preventie oneerlijk werk

Dit programma richt zich op de risico's onderbetaling, te lange werktijden, illegale arbeid en het niet registreren in het meldingenregister WagwEU. Elke buitenlandse werkgever en zelfstandige uit de EER of Zwitserland, die tijdelijk een

opdracht in Nederland verricht, moet zich in het meldingenregister te registreren. Voor zzp'ers geldt dat het gaat om werkzaamheden in bepaalde risicosectoren. De melding betreft onder meer de namen van alle personen die bij de uitvoering van de opdracht zijn betrokken.

Het programma streeft naar het genereren van meer handhavingsdruk op wat buiten de focus valt van de actieve programma's op het gebied van oneerlijk werk. Ook in 2021 worden alle meldingen inhoudelijk beoordeeld en waar mogelijk opgepakt. Trends en ontwikkelingen worden gesignaleerd en waar nodig worden voor specifieke doelgroepen aanvullende interventies ingezet. Het programma heeft overleg met branches en sectoren als daar vanuit de aard van de meldingen behoefte aan is en invulling aan kan worden gegeven. Voor 2021 staat in ieder geval een hercontrole van de animatiesector gepland.

Het programma beoogt een verbetering van de naleving van de meldplicht WagwEU. Daarbij is het van belang om de bekendheid van de regels te vergroten. Brancheorganisaties worden via voorlichting en andere communicatiemiddelen geïnformeerd. Ook door het uitvoeren van inspecties (waar nodig met Belastingdienst, politie en UWV) wordt het belang van naleving van de WagwEU benadrukt. Door deze inzet dienen in 2021 50% meer dienstontvangers op de hoogte te zijn van de verplichtingen rondom WagwEU. De o-meting uit 2020 naar de bekendheid met de WagwEU dient als basis om achterblijvende sectoren en bijbehorende ondernemingen te stimuleren om hun kennis over de WagwEU te vergroten en hun naleving daardoor te verbeteren.

Dit jaarplan is een uitgave van:

Inspectie SZW

Vormgeving en productie

Xerox Osage | 20405421

© Rijksoverheid | november 2020